

I / 1979
Iv. 1, 2-3

D 4620/2000

SLOVENJ
GRADEC
15. JUNIJ
1979
LETO I

odsevanja

časopis za leposlovje in kulturna vprašanja — številka 1

Literarni klub, zveza kulturnih organizacij in občinska kulturna skupnost Slovenj Gradec so se dogovorile, da bodo izdajale (predvidoma - štirikrat letno) časopis za leposlovje in kulturna vprašanja — Odsevanja. Razlogov za tako odločitev je vsekakor več. Med prvimi velja omeniti potrebo po širšem in izčrpnem obveščanju o kulturnih vprašanjih v občini, morda celo širše, saj se marsikatera dejavnosti povezujejo in prepletajo v širšem prostoru, drugič pa, da se je število pišočių močno povečalo: to je vsekakor rezultat uspešno organiziranega literarnega gibanja, ki ga je sprožil literarni odbor pri ZKO Slovenije — tako z organizacijo osrednjega srečanja pesnikov in pisateljev začetnikov v Gradišču v Slovenskih goricah kakor območnih srečanj v raznih krajih Slovenije ter z drugimi organizacijskimi oblikami. In ne nazadnje: kljub številnim časopisom in revijam, ki izhajajo na Slovenskem, pa imajo pesniki in pisatelji začetniki težave, ko želijo predstaviti svoja besedila!

Ko smo zagotovili avtorjem ob organizaciji prvega območnega srečanja za Koroško, da bomo natisnili njihove prispevke, smo pravzaprav odprli pot Odsevanjem. Razmišljali smo, da mora in more časopis zastaviti širši koncept, da bo glede na podobo odprt različnim kriterijem in vendar dovolj specifičen s svojimi možnostmi: prav zato menimo, da bodo tudi drugi kulturni delavci (recimo: glasbeniki, likovni ustvarjalci, arheologi, arhitekti, organizatorji ljubiteljske dejavnosti itd.) našli prostor v Odsevanjih in plodno sodelovali.

Te besede tako veljajo kot vabilo k sodelovanju!

Odsevanja bodo torej časopis, namenjen vsem oblikam in leposlovnim smerem, uredništvo se bo trudilo za kvalitetno rast, za kritično oceno in kulturno polemiko pa esejistiko in kroniko, hkrati bo upoštevalo tudi novinarske zvrsti — članek, razgovor, poročilo in še kaj. Vrednost časopisa merimo tudi po slikovnem gradivu — predvsem ustvarjalnost bomo skušali predstaviti prav na tak način.

Prepričani smo, da bodo Odsevanja našla najširšo podporo med pišoćimi in drugimi kulturnimi in javnimi delavci, posebej pa širok odmev med bralci, ljubitelji, ustvarjalci in poustvarjalci kulturnih vrednot.

Uredništvo se zaveda, da je ob pestri vsebini temeljna naloga časopisa razvijati in utirati pot samoupravnim odnosom v kulturi, kjer naj bi s svobodno menjavo dela prišlo do živega in ustvarjalnega obravnavanja vseh področij v kulturi in njenih razvojnih kot delovnih prizadevanj. Uredništvo

Jakac Božidar — Triptihon "Danse macabre"

VSEBINA :	
2	Risto Stojanovič: Samoupravno usklajevanje interesov tudi v kulturi
	Ivo Tavčar: Beseda o kulturni vzgoji
3	Vlatko Krivokapič: Osamljeni vzgledi
4	Dr. Boris Majer: Idejni tokovi v kulturi
	Prof. Jože Potočnik: Ob 35. letnici Okrajnega odbora OF SG
8	Nebojša Tomašević: Filozofija slikarstva
9	Vladimir Verdnik: Tri slike Maurina Godena
10	Tone Turičnik: Slovensko literarno gibanje
11/12	Mladi pesniki in pisatelji
13	Fran Pečnik: Haiku
	Tone Turičnik: Glas stotih kolen
14	Niko R. Kolar: Dr. Werner Berg praznik ob 75. letnici življenja
15	Florijan Lipuš: Izjave
16	Stanislav Kac: Dnevnik Koroškega Slovenca
	Ivan Cimerman: Prva klasa
17	Knjižnica "Ksaverja Meška": Knjižne novosti od 1. januarja do 15. maja 79
20	Milena Zlatar: Božidar Jakac 80-letnik

DELEGATI O POROČILU IN PROGRAMU ZKO SLOVENJ GRADEC

Pred dnevi je zasedala konferenca delegatov ZKO občine Slovenj Gradec. Delegati so najprej poslušali poročilo o opravljenem delu in uresničitvi finančnega načrta za leto 1978. Vsi odbori so dobro delali in usklajevali kulturna prizadevanja vseh desetih društev. Posebej velja omeniti, da deluje v občini enajst pevskih zborov v okviru društev ter dvanajst mladinskih zborov na šolah, deset gledaliških skupin, pet folklornih, pri vzgojnovarstvenem zavodu pa razvijajo lutkarsko sekcijo. Zelo delaven je bil tudi literarni klub: bil je soorganizator I. območnega srečanja pesnikov in pisateljev začetnikov v Slovenj Gradcu, organiziral je nekaj literarnih nastopov, izdal dve knjižici Odsevov ter sodeloval še ob drugih akcijah.

Poročilo je podrobneje navajalo posamezne nastope, samostojne prireditve posameznih skupin, angažiranost društev in odborov. Ugotovimo lahko, da je bilo v letu 1978 opravljeno pomembno in široko razvejano kulturno delo v občini Slovenj Gradec.

Hkrati pa so se ob tem seveda zastavila tudi nekatera vprašanja, s katerimi se otepa kulturna dejavnost. Na prvem mestu je vsekakor pomanjkanje strokovnih kadrov, zatem denarna sredstva itd.

Nekaj mentorjev in organizatorjev se je v preteklem letu udeležilo seminarjev za strokovno izpopolnjevanje v Kopru, vendar bi jih rabili še več. Primanjkuje tudi režiserjev in pevovodij ter tistih, ki so pripravljani delati. Posamezni zborovodji vodijo po več

zborov, kar je seveda precejšnja obremenitev. Zveza kulturnih organizacij ima na voljo skromna sredstva, zato posameznih dejavnosti ni mogla izdatneje podpreti.

Vsekakor pa tudi mladi ne kažejo dovolj zanimanja za kulturno dejavnost. Kakor hitro zapustijo šolo, se navadno izgubijo, ne najdejo stika z društvi (ali obratno!) ali drugimi oblikami dela na kulturnem področju. Nekateri razpravljalci so poudarili, da bi kazalo prilagoditi oblike potrebam mladih ljudi, modernizirati programe pa tudi občutljiveje prisluhniti mladim nasploh.

Delegati so razpravljali še o letošnjem programu, ki je glede na možnosti dovolj obsežen in pretehtan. Že obstoječim skupinam, zborom in klubom se letošnje leto pridružuje še Glasbena mladina ter delo treh na novo ustanovljenih odborov. V tem letu naj bi uspešneje organizirali tudi več gostovanj med skupinami v občini in izven nje, več naj bi bilo gostovanj poklicnih gledališč, aktivneje naj bi povezali kulturne potrebe krajanov v krajevnih skupnostih in možnosti delovanja društev, poglobili kulturno vzgojo, na šolah, kjer jih še ni, ustanovili društva, se vključili v akcijo Slovenščina v javni rabi, razvijali prizadevanja za zdravo okolje ter tesneje povezali potrebe TOZD in društev glede kulturnih prizadevanj.

Mnoge naloge bodo zadevale tako ZKO, društva in kulturno skupnost ter krajevne skupnosti in to v letošnjem in tudi prihodnjih letih, ko bo v polni meri stekla realizacija referendumskega programa, ki zadeva kulturne objekte — gre za obnovo oz. gradnjo novih prostorov.

Tajnik ZKO Slovenije, Marjan Belina, ki se je udeležil skupščine, je poudaril, da bo ZKOS skušala še več storiti za strokovno izobraževanje organizatorjev kulture, hkrati pa bi izdelala tudi enoten kriterij za vrednotenje strokovnega dela.

RISTO STOJANOVIČ

SAMOUPRAVNO USKLAJEVANJE INTERESOV TUDI V KULTURI

V današnji družbi, ki je zelo dinamična, je čutiti delovanje zakonitosti dveh vrst: stare zakonitosti razredne civilizacije, ki jih poznamo, in nove, ki so tesno povezane z uveljavljanjem novih proizvodnih sil in katere povzročajo znanstveno — tehnična revolucija z novimi človeškimi potrebami. Stara družba odhaja s svetovnega prizorišča, se umika pred novo revolucionarno in socialno silo — delavskim razredom, skratka, pred socializmom, ki zmeraj bolj postaja način življenja vsega človeštva, ideja in stvarnost 20. stoletja.

Ena izmed temeljnih pridobitev naše družbene stvarnosti je socialistično samoupravljanje, katerega zametki segajo že v čas NOB. Naša NOB je med drugim ustvarila tudi velikanske možnosti za prehod na socialistično samoupravljanje, ki so ga pripravili s svojimi deli klasiki marksizma, v praksi pa ga izvajamo od leta 1950. Gradimo celovit družbeni sistem — socialističnega samoupravljanja s samoupravnim sporazumevanjem in družbenim dogovarjanjem, v okviru katerega se združeni delavci in občani sporazumevajo, dogovarjajo in usklajujejo osebne interese s širšimi družbenimi interesi, gre torej za zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb itd. Le tako smo na najboljši poti, da se učinkovito postavljamo po robu stihijam blagovne proizvodnje, težnjam tehnokratizma, monopolizma itd. ter tudi deviacijam na področju kulturnega življenja, dela in ustvarjanja.

V ustavi iz leta 1974, zakonu o združenem delu itd. so TOZD, KS, SIS itd. opredeljene kot osnovne samoupravne skupnosti, v katerih delavci skupno in enakopravno z drugimi uresničujejo svoje družbeno-ekonomske in druge samoupravne pravice in dolžnosti, torej tudi na kulturnem področju. Hkrati pa ustava in drugi zakoni določajo, da mora priti do

Ivan Meštrovič, *Perzefona*, bron
Nova pridobitev v parku miru na Štibernu v Slovenj Gradcu

usklajevanja različnih interesov na vseh nivojih našega življenja in dela. Pri tem nam delegatska razmerja odpirajo nešteto možnosti, saj je delegatski sistem po vsebini neposredni, po obliki pa posredni način upravljanja. S tem pa ne zmanjšujemo pomena neposrednim oblikam samoupravljanja, kot so zbori in referendumi. V znanstveni literaturi lahko zasledimo, da so se neposredne oblike upravljanja pokazale v praksi kot premalo učinkovite za usklajevanje interesov, oz. so opazne določene pomanjkljivosti. Tako npr. so zbori, sestanki itd. z nad 100 udeleženci sorazmerno dragi (izguba delovnega časa), čuti se večji vpliv tistih, ki so bolj agresivni, zgovorni, lahko

speljejo razpravo na stranski tir itd. Skratka, taki sestanki, zbori itd. niso najbolj primerni za usklajevanje različnih interesov med skupinami, primernejši so za predavanja, proslave in podobne manifestacije.

Torej je določen krog znanstvenikov bolj za to, da bi se samoupravno usklajevanje interesov (tudi na področju širše kulturne dejavnosti) odvijalo v manjših skupinah, in sicer preko predstavniških organov, delegacij in delegatov ustrezne delegatske baze. Vendar pa se tudi pri taki obliki usklajevanja interesov vsiljujejo nekatera vprašanja; npr. v čigavem imenu glasujejo delegati — v svojem ali v imenu delavcev delegatske baze oz. volilcev. Iz dosedanje prakse vemo, da so ta vprašanja še vedno odprta in da bomo na ustrezen odgovor čakali še nekaj časa, saj si delegatski sistem še le utira revolucionarno pot v naši družbi.

Gre za to, koliko in kdaj so delegati oz. predstavniški organi, npr. delavski sveti, samostojni pri odločanju (splošno — reprezentativni mandat) ter koliko in kdaj so pri odločanju vezani na interese in želje tistih, ki so jih izvolili oz. delegirali (imperativni mandat). Iz teorije samoupravljanja vemo tudi to, da je delegat dolžan predlagane interese in rešitve drugih delavcev prenesti v svojo temeljno samoupravno skupnost, in sicer do končne uskladitve različnih interesov. Enako velja za področje kulturne politike, ki ne more neposredno povzročiti kulturne ustvarjalnosti. Lahko ji sicer oblikuje bolj ugodne družbene razmere, ustvari boljše ozračje, materialne pogoje itd., ne more in ne sme imeti za cilj to, da bi ustvarjalnost poenotila brez usklajevanja različnih interesov, še manj, da bi ustvarjalnost črpala le iz nekega ožjega centra. Zaradi tega je potrebno usklajevati interese med tistimi, ki snujejo kulturne akcije in tistimi, ki le-te realizirajo v praksi, sicer pa do takih delitev ne bi smelo priti, kajti vsi načrtovalci bi morali biti hkrati tudi izvajalci in obratno. To je zahtevno delo, saj dobro zahteva veliko več naporov kot povprečno. Skratka, v sedanjih razmerah in ob sedanjih razpravah o praktičnih vprašanjih kulture je potrebno izhajati predvsem iz kulturnega ustvarjanja ter iz konkretnih družbenih in kulturnih razmer. Zato pa je samoupravno sporazumevanje, družbeno dogovarjanje in usklajevanje interesov eno izmed sredstev za doseganje ciljev samoupravljanja tudi na področju kulture.

(Povzetek uvodnih besed tov. Iva Tavčarja, predsednika IO KSS, za razpravo o usmerjenem izobraževanju na 8. seji skupščine KSS)

BESEDA O KULTURNI VZGOJI

Najprej: preseneča neodmevnost ob vprašanju kulturne vzgoje, še zlasti, ker se je o tem mnogo govorilo v javnosti, po sredstvih javnega obveščanja, v tisku, radiu in televiziji. Najbrž bi bilo prav, da poudarimo nekatere zadeve v zvezi s tem. Ko je izvršni odbor KSS razpravljal o teh vprašanjih, je menil, da ne gre zgolj za vprašanje, koliko bo umetnost ali širša kulturna vzgoja zajeta v rednem delu učnega sporeda za prvi dve leti usmerjenega izobraževanja, ampak da je to priložnost, da širše razmislimo sploh o kulturni vzgoji oziroma v ožjem smislu o umetnostni vzgoji v naši družbi in o odgovornosti širše družbe za to vprašanje, ne zgolj šole in samo šole. Še manj pa zgolj prvih dveh letnikov usmerjenega izobraževanja. Zato smo želeli in želimo poudariti, da se prvič mora začeti razmišljati o vprašanju umetnostne in kulturne vzgoje že v otroških vrtcih, osnovni šoli in tja do diplomskega in podiplomskega študija na univerzi. Skratka, da se začena vprašanje kulturnega življenja in delovanja otrok od predšolske dobe pa tja do dobe slušateljev. Tudi vprašanje

kulturnega življenja študentov je eno temeljnih vprašanj, o katerem bi bilo dobro in vredno, da bi se o njem kdaj kje pogovorili. To želimo poudariti.

Drugič, da kulturna vzgoja ne more biti samo v šolah, ampak, da je tesno povezana z dejavnostjo drugih, še posebej kulturnih ustanov. In zato smo rekli, da ne bi smelo biti kulturne ustanove na Slovenskem, ki ne bi zastavila vprašanja kulturne vzgoje in njene odgovornosti za kulturno vzgojo. In da bi morala sleherna kulturna ustanova imeti načrt kulturne vzgoje v vseh kulturnih ustanovah, ne zgolj v šolah, in v zvezi s tem za vzpostavitev nekaterih novih, tesnejših odnošajev med šolo in kulturno ustanovo. Ker samo v tej medsebojni zvezi je tudi mogoče uresničiti vrsto nalog na tem področju, če nočemo, da bi bila kulturna vzgoja zgolj verbalizem, kakršen se tu in tam še ohranja v nekaterih šolah. Že sam predlog, da predvideva v prvih dveh letnikih pet tako imenovanih kulturnih dni, pomeni, da teh pet kulturnih dni ne bi mogli in smeli uresničiti brez sodelovanja poklicnih kulturnih delavcev in kulturnih ustanov. V sodelovanju z njimi bi morali pripraviti načrt izrabe teh petih kulturnih dni na leto.

Menili smo nadalje, da je vprašanje tako imenovanih šolskih kulturnih društev še vedno zelo pereče in odprto. Tu bi morale občinske zveze kulturnih organizacij in republiška zveza kulturnih organizacij odigrati temeljno in poglavito vlogo. Šolska kulturna društva so tudi spoj in vmesni člen med šolo in zunanjimi dejavniki, kjer bi se lahko uveljavljali številni raznovrstni mentorji iz širšega družbenega zaledja.

Ne nazadnje smo razmišljali tudi o kulturni vzgoji ne samo s stališča potreb mladih in za mlade, ampak tudi širšega kroga prebivalstva, navsezadnje tudi delavcev in njihove kulturne vzgoje. Pa smo razmišljali, da bi se po nekaterih dobrih zgledih v Jugoslaviji morale v to vpreči tudi delavske univerze kot nosilke splošnega izobraževanja, predvsem med odraslimi. V zvezi s tem bi morala vsaka občinska kulturna skupnost dati to vprašanje na dnevni red in skupaj z drugimi, predvsem mislim pri tem na izobraževalno skupnost v občini, pa tudi skupnost otroškega varstva in občinsko zvezo kulturnih organizacij, občinsko zvezo mladine, razmisliti o oblikovanju takega kulturnega načrta oziroma načrta kulturne vzgoje in takega načrta dela, da bi prišlo do novih uspehov na tem področju, kajti pomanjkanje kulturne vzgoje ugotavljamo kot eno temeljnih vprašanj nadaljnjega kulturnega razvoja na Slovenskem. To nam dokazujejo tudi nekatere raziskave, ki so bile na Slovenskem opravljene in dokazujejo, koliko se ljudje odzivajo oziroma kako so razvite kulturne potrebe med ljudmi na Slovenskem in koliko ljudje obiskujejo prireditve.

Zato smo menili, da moramo ustvariti boljše razpoloženje, pripravljenost in posluš za vse te potrebe, predvsem znotraj nas samih, ne samo zunaj nas. Tako da ne bi samo zahtevali od drugih, da store kaj za kulturno vzgojo, druge obtoževali, sami pa držali roke križem, kot se pogosto dogaja. Zato kritika drugih terja predvsem tudi avtokritiko. Menim, da moramo resnično kritično pretresti v sleherni občinski kulturni skupnosti, kakšen je položaj v občini, kaj je mogoče v zvezi s tem storiti in tudi v pripravah na naslednje petletno obdobje, ko bomo načrtovali in ugotavljali potrebe in naloge, da bi tudi tega ne zanemarili. Zato je primerno, da razpravljamo pozorno in aktivno v občinskih kulturnih skupnostih. Tudi prosvetne oblasti naj naredijo v okviru svojih pristojnosti vse tisto, kar je treba narediti, čeprav se je treba strinjati s pojasnili šolskih krogov, češ da je že to, kar je zdaj, velik napredek v primerjavi s tem, kar je bilo dosedaj.

Posebej, če upoštevamo resnico, da je bila doslej deležna umetnostne vzgoje gimnazijska mladina, gimnazijska mladina pa predstavlja 23 % srednješolske mladine, preostalih 77 % pa je sploh ni bilo deležno; tako tudi ta omenjeni obseg umetnostne vzgoje pomeni povečan obseg kulturne vzgoje na Slovenskem za celotno mladino. Za gimnazijo pa predstavlja zaostajanje in zmanjšanje obsega kulturne in umetnostne vzgoje. Mi pa moramo vedeti, da celotnega vprašanja ne razrešujemo v okviru teh 76 ali 152 ur, ampak v celotnem šolskem delu tja do univerze v vseh družbenih okoljih. Kakorkoli, to ne pomeni zanemarjanje in podcenjevanje vseh naporov, ki so v to usmerjeni, ampak videti moramo vprašanje v vsej celovitosti in razvejanosti.

VLAJKO KRIVOKAPIC

OSAMLJENI ZGLEDI

Pred kratkim smo bili na nevsakdanjem zboru. V knjigarni Mladinske knjige v Slovenj Gradcu je poleg slik akademskega slikarja Staneta Jagodiča in v družbi mnogih knjig tekel pogovor o družbenopolitični literaturi. Govorila sta sekretar predsedstva CK ZK Slovenije Franc Šetinc in član tega predsedstva dr. Boris Majer. Temi sta bili: zadnja knjiga Franca Šetinca Razdalje se krajšajo in Borisa Majerja Strukturalizem. Šetinčevo knjigo je izdala marijorska založba Obzorja, Majerjevo pa založba slovenske izdaje Komunistična. Zbor sta organizirali knjigarna Mladinske knjige in občinska samoupravna interesna skupnost za kulturo. Zares enkratno.

Vendar enkratnost ni samo v tem, ampak se kaže v več smereh. Najprej v smeri presejanja tradicionalnih pregrad med slovenskimi založbami, ki so se doslej največkrat srečevale le prek knjigarn ali na uradnih sestankih, zelo poredko pa tako neposredno in v funkciji novega poslanstva, povezanega s knjigo. Nadalje v iskanju oblik in metod komunikacije z bralci, ki ne bi bile konvencionalne, torej starega tipa in najpogosteje omejene samo na komunikacijo prek tržišča in tržne vrednosti knjige, ampak nasprotno, prek neposredne komunikacije med bralcem in avtorjem, ki omogoča bralcu seznanitev z avtorjevim motivom in povezovanje tega motiva z vsebino knjige, avtorju pa omogoča navezavo živega stika z bralcem, prek katerega lahko kontrolira sebe in svojo uspešnost. Potem v smeri oživljanja krajevne samouprave kot novega kulturnega prostora in medija, v katerem postaja knjigarna temeljno žarišče, ki ga prižiga knjiga in literatura in ki ji je poglavita naloga, da to žarišče širi in izpopolnjuje z novimi vsebinami, predvsem pa omogoča občanom, da se seznanijo s knjigo, z literaturo ter da omogoča sistematičnost in prodornost bralske kulture. V tem smislu bi knjigarna (ali več knjigarn, če so v okviru ene krajevne skupnosti) morala delovati v tej smeri, zato si je treba postopoma, vendar zanesljivo prizadevati, da bodo knjigarne postale zbirališče občanov, ki imajo radi knjigo in pisano besedo, se želijo informirati in poučiti, globlje prodreti v kulturna in splošna dogajanja itd. Zato naj knjigarna nima samo prodajnih miz in polic, polnih knjig, ampak tudi prostore, v katerih se bodo zbirali občani itd.

Ena izmed pomembnih smeri enkratnosti omenjenega dogodka je tudi povezovanje knjige in njenega hrama s sliko in ilustracijo ali s kakšno drugo umetnostjo, zlasti z glasbo ali filmom. Tako se knjiga plemeniti in, kar je še pomembnejše, razširja se prvotna funkcija knjigarne, da knjige samo prodaja.

Kar pa sicer zadeva prodajo in promet, smo izvedeli, da tudi tu prednjači ta knjigarna in da ji pri tem pomagajo dodatne dejavnosti. Zavaljo njih postaja prodaja rezultat teh dejavnosti, kupec pa vsota vseh teh družbenih dejavnosti. Tako niti prodaja niti kupci niso nekaj nepredvidljivega, ampak ravno nasprotno, še kako so predvidljivi.

Potem pa je pri tem važno še to, da sta takšna dva avtorja, ki sta dobro znana kot družbenopolitična delavca, našla čas za takšne "drobne pogovore", ki lahko, in tako je bilo v Slovenj Gradcu, opravijo veliko več kakor številni agitatorski pohodi in tirade.

Iskrena beseda, ki sta jo avtorja izrekla na tem zboru, to tudi dokazuje. Po njuni zaslugi se je kakih sto njunih bralcev podrobneje seznanilo z njima.

Zato bi želeli, da bi bilo takšnih knjigarn kot gob po dežju. Žal pa ni tako. Še vedno so to osamljeni zgledi, kakor je bolj ali manj še vedno osameljen primer slovenjegraška galerija. Zato velja vlagati več energije in volje v takšen odnos do knjigarn in jih bolj kakor doslej vključevati v kulturno politiko krajevne skupnosti in občine. V tej zvezi je dala naša akcija Človek, delo, kultura veliko pobud in opredelitev. Vendar moramo ob tej priložnosti ugotoviti, da rezultate te akcije posamezne občine in krajevne skupnosti premalo izkoriščajo in uresničujejo v svojem življenju. To je dokaz več, ki pove, da se v njih še vedno premalo dela v kulturi in da se kultura ne vgrajuje v vse pore življenja. V teh okoljih bi kazalo sprožiti novo akcijo, ki bi opozorila na to, kaj morajo storiti na podlagi že izpeljane akcije.

(Ponatis iz Komunistična, z dne 11. maja 1979)

DR. BORIS MAJER

I. IDEJNI TOKOVI V KULTURI

Samoupravno konstituiranje kulture samo po sebi še ne zagotavlja ustvarjalnih dosežkov, niti ne jamči za socialistično in humanistično vsebino kulturnega ustvarjanja. Samoupravljanje odpira kulturi nove zgodovinske možnosti, ki pa jih je treba šele uresničiti, a jih je mogoče tudi zamuditi in zapraviti. Boj za samoupravno avtonomijo kulture, za njeno emancipacijo od države in drugih odtujenih centrov družbene in politične moči je hkrati boj za njeno socialistično in humanistično vsebino. Seveda ne gre za nikakršne socialistične ali humanistične klišeje, za nikakršno olupšavanje družbene stvarnosti in človeka sploh, pač pa gre za tisto najsplošnejšo socialistično in humanistično usmerjenost, ki se sicer lahko izraža tudi v povsem novih, netradicionalnih, nekomformističnih oblikah, žanrih, stilih, iščoč povsem nove izrazne in izpovedne možnosti, zaobsegajoč vsa skalo in vse razsežnosti človeškega sveta in človeške narave, ki pa vendarle ostaja humana in socialistična ne zaradi kake zunanje ideološke prisile, temveč zaradi notranje moči umetniške resnice same.

Boj za socialistično in humanistično vsebino kulture pomeni hkrati boj za umetniško kvaliteto in obratno. Resnična umetniška kvaliteta je v vsej dosednji zgodovini kulture vedno bila v svojem najglobljem bistvu humana, čeprav je bila ta humanost dostikrat v nasprotju s konvencionalno lažjo družbe, pa tudi s konvencionalnim pojmovanjem humanosti v določenem času in prostoru. Vendar pa drugačno pojmovanje humanosti in humanega ne more pomeniti njenega totalnega zanikanja in nihilistične destrukcije in vrednosti humanega sploh. Oblike take destrukcije so zelo različne (od šunda, plaže, pornografije, do različnih bolj ali manj filozofsko obarvanih oblik psevdoliterature in psevdoumetnosti), zmerom pa je zanj značilno pomanjkanje resnične umetniške kvalitete in resnične umetniške ustvarjalne moči. Boj za samoupravno emancipacijo kulture ne more potekati mimo boja za resnično umetniško kvaliteto in mimo boja za socialistično in humano vsebino kulturnega ustvarjanja. V nasprotnem primeru bi kultura zamenjala le eno odvisnost za drugo, odvisnost od države in državne administracije za odvisnost od trga, od tehnokracije, do različnih privatniško-menežerskih skupin, ki brezobzirno zlorabljajo svobodo kulturnega ustvarjanja v svojem dostikrat že docela privatniško pridobitniškem interesu. Danes je kultura izpostavljena izredno močnemu razrednemu pritisku tehnokratske, malomeščanske, nacionalistične, v vsakem primeru pa socializmu in delavskemu razredu tuje mentalitete, ki preko množičnih komunikacijskih sredstev, televizije, radia, filma, tiska, zabavnega pa tudi revijalnega in drugega, dan za dnem preplavlja zavest širokih slojev prebivalstva, posebej še mlade generacije ter ji sugerira modele mišljenja, čustvovanja, vrednotenja in načina življenja sploh, ki so v popolnem nasprotju s splošnimi naporami naše družbe in humanistično vizijo samoupravnega socializma. Ta miselnost nastopa v dveh glavnih variantah: kot navidez politično in idejno

brezbarvna zabavna produkcija (šund, plaža, pornografija) ali pa kot intelektualistični vrednostni nihilizem, ki koketira z raznimi sodobnimi filozofijami, ki nastopa zelo agresivno in se skuša predstaviti kot umetniško in miselno najsodobnejša in najustvarjalnejša smer v sodobni slovenski kulturi. V obeh variantah gre za razredni pritisk, ki se v svoji drugi varianti že ideologizira, bodisi kot nacionalizem, bodisi kot vrednostni nihilizem, v vsakem primeru pa kot negacija smisla boja za samoupravne družbene odnose in socialistično vizijo sploh. Pojavljajo se ocene, da povojni razvoj kulture ni v bistvu nič drugega kot postopno razkrajanje mitov, revolucionarnega, socialističnega, samoupravnega, ki da jih vzdržuje politična birokracija v svojem posebnem interesu, ki pa nimajo v dejanskih družbenih odnosih nikakršne osnove itd. Ugotoviti je treba, da so gornje ocene, čeprav povečini ne tako jasno izražene, prodrle v del literarno-filozofske kritike in esejistike in da se pojavljajo že v podtekstu nekaterih prikazov povojne slovenske literature.

Ta in podobna pojmovanja pomenijo v bistvu kapitulacijo pred težavami in protislovji, s katerimi se srečuje naša družba v svojem razvoju in izhajajo iz dvoma v socializem, v delavski razred, v njegovo zgodovinsko vlogo in sposobnost, da utre pot novim družbenim odnosom, iz dvoma v možnost in smiselnost kakršnegakoli revolucionarnega spreminjanja obstoječega meščanskega sveta sploh. Zato ni nič čudnega, da dobivajo ta pojmovanja podporo v tistih družbenih strukturah, ki so prav tako že obračunale z "revolucionarnimi" miti in ki jim gre zdaj samo za to, kako čimdlje ohraniti svoje privilegirane položaje nasproti delavskemu razredu. Menim, da na vse te pojave — od šunda na eni strani do intelektualistične vrednostne destrukcije na drugi — ni več mogoče gledati zbolj kot na posledico neurejenosti tržišča ali kot na posamezne intelektualistične muhe, temveč jih je treba oceniti kot oblike razrednega pritiska samoupravnemu socializmu tuje ideologije in mentalitete. Seveda bi bilo napačno, če teh pojavov ne bi diferencirali ali če bi jim postavljali nasproti preoptimistično ali brezkonfliktno predstavo o naši samoupravni socialistični poti. Vendar nas ti pojavi opozarjajo, da se v kulturi nič manj kot na drugih področjih družbenega življenja bije bitka za samoupravne družbene odnose in za samoupravno socialistično zavest v vsej svoji zapletenosti in protislovnosti, ki je na področju kulture še posebej specifična, ki pa zahteva prav zato od komunistov, ki delajo na področju kulture, in Zveze komunistov sploh diferenciran in specifičen pristop, predvsem pa jasno in brezkompromisno opredelitev do tistih pojavov na področju kulture, ki predstavljajo elemente razrednega pritiska socializmu in marksizmu tuje ideologije. Treba je ugotoviti, da je oportunistični odnos dela komunistov na področju kulture, pa tudi zunaj nje, do teh pojavov velika ovira za razvoj samoupravnih socialističnih odnosov v kulturi in za njeno samoupravno socialistično usmeritev sploh. Mislim, da bo v tem pogledu potrebna odločnejša diferenciacija med samimi komunisti v kulturi. Kdor se ne more ali noče jasno opredeliti do očitnih razrednih pritiskov socializmu in marksizmu tuje ideologije in mentalitete, kdor te pojave iz takšnih ali drugačnih razlogov tolerira ali celo podpira, naj zapusti Zvezo komunistov. Da bi komunisti lahko delovali kot usmerjajoča idejnopolitična sila v kulturi, morajo imeti tudi kot kulturni ustvarjalci v bistvenih idejnopolitičnih vprašanjih enotna stališča. Seveda ta enotnost stališč tudi v Zvezi komunistov ni nekaj statičnega, nespremenljivega, temveč se morajo oblikovati in izoblikovati v odprti in sproščeni vsestranski razpravi med komunisti samimi, vendar pa morajo biti tako sprejeta stališča v določenem obdobju za komuniste obvezujoča, sicer je kakršnakoli učinkovita akcija tudi na področju kulture nemogoča. Ta enotnost seveda ne izključuje vseh tistih individualnih razločkov, ki so bistvena karakteristika svobodne kulturne ustvarjalnosti in ki jo Zveza komunistov priznava kot eno temeljnih načel svoje politike na področju kulture. Vendar pa priznavanje umetniške individualnosti vsakega posameznega ustvarjalca nima nobene zveze s toleriranjem pojavov, ki so ne samo protisocialistični, temveč tudi nekulturni, pa naj gre za šund ali za različne oblike vrednostnega nihilizma in destruktivizma in so največkrat tudi brez kakršnekoli umetniške ali miselne vrednosti.

(se nadaljuje)

Prof. JOŽE POTOČNIK

OB 35-LETNICI OKRAJNEGA ODBORA OF SLOVENJ GRADEC

Letos mineva 35-letnica ustanovitve okrajnega odbora OF Slovenj Gradec. Prav je, da s krajšim orisom predstavimo delovanje okrajnega odbora OF oziroma okrajnega komiteja KPS Slovenj Gradec od septembra 1944. do maja 1945. leta. Ves čas je Mislinjska dolina spadala v Šaleško — mislinjski okrožni komite KPS oziroma okrožni odbor OF. Ta je obsegal 8 okrajev: Št. Jedert, Slovenj Gradec, Podgorje, Šmartno, Mislinja, Velenje, Št. Ilj in Šoštanj.

Krajši čas je obstajal okrožni komite KPS Pohorje (od 3. avgusta do 25. septembra 1944).

Po odloku predaktiva SNOS je PO OF za Štajersko seznanil IO OF (25. sept. 1944), da je razdelil ozemlje PO za Štajersko na pet okrožij:

1. Ljutomer, 2. Maribor, 3. Celje, 4. Dravograd in 5. Kozje.

Okrajni odbor OF Slovenj Gradec je obsegal 6 sektorjev (taka je bila razdelitev gospodarske dejavnosti). V okraju je delovalo okrog 25 vaških odborov OF (poročilo 3. nov. 1944).

Sektor 1. (Pameče)

v virih se imenuje tudi rajon 1. ali prehranjevalni odsek. Obsegal je vasi Pameče, Troblje in Gradišče.

Sektor 2. (Slovenj Gradec)

v virih se imenuje tudi rajon 2 ali gospodarski sektor št. 2 — je obsegal poleg Slovenj Gradca še Stari trg, Sele, Vrhe, Gmajno in Raduše.

Sektor 3. in 4. (Podgorje — Šmiklavž)

k temu sektorju so spadali Sp. in Zg. Razbor, Suhi dol, Sv. Duh, Vodriž in Graška gora.

Sektor 5. (Šmartno)

je zajemal poleg Šmartnega še Legen, Turiško vas, Golavabuko, Brde in Dobravo.

Sektor 6. (Mislinja)

je obsegal Veliko in Malo Mislinjo, Šentilj, Dovže, Razborco, Tolsti vrh, Mislinjski jarek, Dolič, Kozjak.

3. novembra 1944 je imel okrajni odbor OF Slovenj Gradec 4. redno sejo, na kateri so poročali referenti o delu v sektorju. Tudi člani posameznih odsekov pri okrajnem odboru so poročali o tekočih zadevah. Predstavniki gospodarskega odseka je dejal, da so nastale "težave pri dobavljanju hrane za Pavčkovo četo (mišljene so Pavčkove bolnice), hajke so pokazale, da je premalo skrivališč za hrano."

Poročevalec propagandnega odseka je povedal, da so dobili nov radioaparata, da se literatura v zadnjem času množi, da v dolini so trosili letake o osvoboditvi Beograda in da so "za vse svete" napravili venec za grobove padlih tovarišev.

Vojaški referent je poročal o gibanju vojaškega transporta in o mobilizaciji 21 mož.

Predstavniki ZSM je dejal, da "mladina zbira za Pavčkovo četo sanitetni material, pecivo in cigarete".

Na sestanku so poudarili, da morajo v prihodnje pisati bolj točna poročila, zbirati sanitetni in tehnični material, žito, delati bunkerje in ustanavljati odbore, kjer jih še ni.

Predsednik prosvetnega odseka je menil, da je nujno potrebno, da se ustanovi takoimenovana "leteča šola", saj so otroci stari že 8 in več let, in ne poznajo niti črk. V novembru tega leta je bilo v okraju 7 "letečih šol". Nekdanji politični aktivist Tone Britovšek — Propaganda pravi, da so učbenike dobivali po kanalih z Dolenjskega.

PO OF za Štajersko je 8. novembra 1944 poslal OO OF Dravograd, odseku za šole, učni načrt, ki ga je

predpisalo predsedstvo SNOS, oddelek za šolstvo. 10. novembra je PO OF obvestil okrožje, da je bil za začasnega pokrajinskega šolskega nadzornika imenovan tov. Dušan Lunder — Krešimir in naj o tem obvestijo vse šole. V istem dopisu seznanjajo odsek za šole, naj pošlje okrožje 8 kandidatov na pedagoški tečaj za učitelja; tečaj se bo začel 25. novembra na osvobojenem ozemlju Štajerske.

Najboljši pisani vir o delovanju "letečih" šol na območju Mislinjske doline je pismo učitelja Rajka Iglarja — Pohorca, ki ga je pisal 23. novembra 1944 pokrajinskemu odboru OF, referentu za šolstvo, na osvobojenem ozemlju Savinjske doline. "Tukajšnji odbor okraja OF mi je takoj po mojem prihodu (22. okt.) poveril poučevanje in vzgojo silno zaostale šele dorasle domače mladine na teritoriju slovenjgraškega okraja OF. Z navdušenjem in zadovoljstvom smo ustanavljali prve tečaje naše potovalne "leteče" šole. Tudi malčki so z največjim veseljem zagrabili za kamenček; toda našemu navdušenemu delu so kmalu napravile konec nemške policijske patrolje, ki prihajajo z zapadlim novim snegom čimdlje, pogosteje in bliže v našo okolico. Četudi s težkim srcem — so me starši prosili, da z našo "letečo" (= bežečo...) šolo prekinem. Obveščevalna služba namreč ne more izključiti nenadnega napada nemške policije in bi tak

Iz 14-dnevnega poročila, ki ga je 18. nov. 1944 napisal vojni referent Žarko, član okrajnega odbora OF Slovenj Gradec, izvemo: 5. novembra so prijeli gestapovca iz Pameč, ki je bil kriv za izselitev 10 družin in požiga hiš.

14. novembra je policija v hajki ustrelila 16-letno hčer kmeta Kamnika na Selah, le-ta je hotel obvestiti partizana o prihajajoči nevarnosti. Partizan se je ustrelil sam, ker ni želel, da bi ga ujeli Nemci.

V hajki, ki je bila 15. novembra 1944 v zahodnem delu Pohorja, so ujeli pri kmetu Popijalu na Legnu Repino, glavnega ekonoma Pavčkovih bolnic. Vojaški, ki so bili oblečeni v partizansko obleko (raztrganci), so poizvedovali po brigadi. Repina je takoj "spoznal, s kom ima opravka. Šli so iz sobe in zunaj ustrelili." Na področju okraja Slovenj Gradec je bilo v tem času 585 sovražnikovih vojakov (560 vojakov, 13 žandarjev in 12 varmanov).

Sekretar okrajnega odbora OF Slovenj Gradec Slavko Verdev je 17. januarja 1945 leta poročal okrožnemu odboru OF Dravograd, da je v okraju 17 krajevnih odborov OF in da bodo člane odborov "ob prvi priliki mobilizirali ter na njihova mesta postavili tovarišice."

Ker je prišla 17. januarja v Razborco Šercerjeva brigada, so poslali patrole za mobilizacijo v Golava-

Okrajni komite KPS Slovenj Gradec je imel v začetku marca 1945. leta 7 članov. Razen sekretarja so bili v njem mlajši in manj izkušeni tovariši.

V okraju je bilo 2. marca 5 celic s 33 člani KPS.

29. marca pa 7 celic, 37 legalnih članov, 16 aktivistov in 86 občanov SKOJ. "Mobilizacija, izvedena ak. 75 %, mladina je bila zajeta do 75 %, AFŽ pa do 35 % (28. marca 1945).

15. aprila je imel okrajni komite KPS Slovenj Gradec partijsko konferenco na pohorski strani Mislinjske doline. "Kljub slabemu vremenu in dolgi poti je bilo ob 9. uri zbranih 45 članov partije. Poleg članov iz celic, je bila iz tehnike SOVA celotna 5-članska celica, partijci iz conskih delavnic in člani okrajnega komiteja Slovenj Gradec. "Iz neznanih vzrokov ni bilo okrožnega sekretarja, ki je obljubil referat. "Ker se je v bližini zadrževal sekretar oblastnega komiteja KPS za Štajersko Kraigher, so ga povabili na partijsko konferenco. Le-ta je govoril o notranjih političnih položajih. O vlogi celice na vasi je govoril sekretar okraja Slavko Verdev. Sergej Kraigher je govoril tudi o nalogah žena pri izgradnji ljudske oblasti.

Po partijski konferenci sta se oba sekretarja udeležila 1. konference SPŽZ za okraj Slovenj Gradec. Na konferenci je orisala politični pregled in pomen SPŽZ aktivistka Vida. S. Kraigher pa je govoril o nalogah žena pri gradnji ljudske oblasti.

Živahna razprava je potekala o mobilizaciji, šolstvu, kaznovanju vojnih zločincev in drugih političnih in gospodarskih vprašanjih. Aprila 1945. so se občani okrajnega komiteja Slovenj Gradec sestali: sekretar Slavko, ter Liza, Jelka, Srečko, Propaganda, Metod, Ida, Jože, Sonja, Rudi, Vidov in Krista.

Sekretar SKOJ je bila Ida, člani pa: Jurček, Milane, Marjanca, Minika, Ema, Zora in Betka.

Politično delo se je v Mislinjski odlini zelo krepilo po prihodu 14. divizije. Rasla in krepila se je številčna in politična moč 14. divizije, KP, okrajnih in krajevnih odborov OF, odborov SPŽZ in ZSM. Vse organizacije so skrbele za mobilizacijo, prehrano, tehnični in sanitetni material, reševale socialne probleme družin borcev, se borile proti lažni sovražnikovi propagandi, pridobivale prebivalstvo za narodnoosvobodilno gibanje, skrbele za širjenje tiska in pripravljale tla za prevzem oblasti.

Tudi prebivalce Mislinjske doline zlom Nemčije ni našel nepripravljene.

Viri:

1. Inštitut za zgodovino delavskega gibanja
2. Muzej ljudske revolucije Slovenj Gradec

Socialistična republika Slovenija
REPUBLIŠKI KOMITE ZA KULTURO

Ljubljana, dne 19. 10. 1978

Družbenoekonomski položaj, pravice in obveznosti samostojnega umetnika

I.

1. Položaj, pravice, obveznosti

Ustava določa in zakon ponovi, da imajo delovni ljudje, ki z osebnim delom samostojno kot poklic opravljajo umetniško ali kakšno drugo kulturno dejavnost, v načelu enak družbenoekonomski položaj in v osnovi enake pravice in obveznosti kot delavci v organizacijah združenega dela.

"Pogorišče" — Foto: dipl. ing. Franjo Geč

nesrečni slučaj imel za posledico hudo materialno in še večjo moralno škodo. Tako je moje tukajšnje delo omrtvičeni in kakor je krvavo potrebno in idealni — praktično nemogoče. Tako se sporazumno s sektorji okraj. odbora OF tov. Slavkom stavljam na razpolago tebi, tovariš referent za šolstvo, na osvobojenem ozemlju Savinske doline in prosim, da mi sporočiš možnost moje zaposlitve v tvojem območju."

26. novembra je PO OF za Štajersko obvestil okrajni odbor OF Slovenj Gradec, naj pošljejo učitelja Pohorca na osvobojeno ozemlje v Gornjo Savinjsko dolino.

Februarja 1945 je bilo v okraju Slovenj Gradec 15 "letečih" šol, ki je zajela 70 otrok. Poučevale so tri učne moči. Poudarjena je bila potreba po sodelovanju med šolo, SKOJ in ZSM.

11. novembra 1944 leta je bil v Starem trgu ustanovljen odbor OF za mesto Slovenj Gradec. Prvi sekretar mestnega odbora OF je bil Jakob Križaj.

Do 5. redne seje, ki je bila 18. novembra 1944. leta, so bili sestanki v Starem trgu, na Vrheh in Selah, kjer se ga je udeležilo 45 ljudi; v Šmiklavžu in Razborju, v Sredmah in v Šmartnem.

Ob 25-letnici oktobrske revolucije so bile proslave na Brdah, v Šmiklavžu in Turiški vasi. Na vseh proslavah je bilo 134 ljudi. Na 5. redni seji so poročali predstavniki gospodarskega, finančnega, propagandnega, vojaškega, prosvetnega, socialno-skrbstvenega odseka SPŽZ in ZSM.

buko, Brda Šentilj in Dolič. Okrajni odbor OF je usmerjal svojo aktivnost v milizacijo, preskrbo vojske, posvečal se je zbiranju tehničnega in sanitetnega materiala ter širjenju literature.

V februarju je bilo v okraju 25 odborov OF. Poročali so, da imajo zaloge hrane še za dva meseca. Mobiliziranih je bilo 64 ljudi, med njimi 27 skrivačev. Okrajni odbor je dal spisek vojaški patroli za mobilizacijo.

Okrajni odbor OF Slovenj Gradec je 1. februarja 1945. leta štel 8 članov:

sekretar — Slavko Verdev,
referent za prehrano — Marjan (Avgust Franc)
referent za notranje zadeve — Branko (Slavko Gams),
referent za agitprop — Sever (Marzel Franc)
finančni referent — Srečko Hojnik
referent za prosveto — Zmago (Viktor Vaupot)
Člana sta bila še Mara in Metod.

V okraju je bilo 8 odborov SPŽZ. "Žene so dobro vršile svoje dolžnosti: zbirale hrano, obleko in obutev za vojsko in delile tudi letake." Na 4. redni seji okrožnega komiteja KPS Dravograd (2. in 3. februarja 1945) je tov. Jelka (Helena Polenik iz Pameč) menila, "naj se tudi letos proslavi 8. marec kot ženski praznik, v ta namen je treba izdati parole, prirediti mitinge in nabiralne akcije za našo vojsko."

V okrožni prehranjevalni odbor je bil soglasno izvoljen 2. februarja iz okraja Slovenj Gradec tov. Propaganda (T. Britovšek).

Naloga tega sestanka je torej primerjati položaj samostojnega umetnika s položajem delavca v združenem delu in iskati načine za izenačevanje tega položaja, kolikor je izenačevanje ob specifičnosti samostojnega umetniškega poklica primerno.

2. Katere poklicne dejavnosti

Od dejavnosti, ki jih zakon o kulturnih skupnostih šteje za kulturne dejavnosti, pridejo v poštev za samostojno poklicno opravljanje: književna, glasbe-

na, plesna, gledališka, likovna in filmska umetnost, morda še ustvarjanje kulturnih vrednot v radiu in televiziji, če gre pri tem za kombinacijo umetniškega in novinarskega delovanja. Druge kulturne dejavnosti: muzejska, galerijska, knjižničarska dejavnost, varstvo kulturnih spomenikov, varstvo arhivskega gradiva ter posredovanje kulturnih vrednot v založništvu, kinematografiji, radiu in televiziji najbrž ne prihajajo v poštev. Nosilec dejavnosti v vseh zvrsteh kulturnega udejstvovanja kaže naslednja preglednica:

KULTURNA DEJAVNOST	NOSILCI DEJAVNOSTI	POKLICI
1. pisateljstvo	samostojni umetniki ¹	pisatelji
2. književno prevajanje	samostojni umetniki	književni prevajalci
3. likovna umetnost	samostojni umetniki	slikarji, kiparji, grafiki, oblikovalci
4. komponiranje	samostojni umetniki	skladatelji
5. koncertna dejavnost	glasbeni zavodi in sam. umet.	reproduktivni glasbeni umetniki (dramatiki), igralci, režiserji, scenografi, kostumografi
6. dramska umetnost	dramska gledališča, sam. umet.	(libretisti), pevci, glasbeniki, scenografi, kostumografi
7. operna umetnost	operna gledališča, sam. umet.	(libretisti), plesalci, koreografi, scenografi, kostumografi
8. plesna umetnost	baletna gledališča, sam. umet.	knjižničarji
9. knjižničarstvo	knjižnice	kustosi, preparatorji, restavratorji
0. galerijska dejavnost	galerije	kustosi, preparatorji, restavratorji
1. muzejska dejavnost	muzeji	konsevtorji, restavratorji
2. varstvo spomenikov	zavodi za spomeniško varstvo	arhivisti
3. arhivsko varstvo	arhivi	(scenaristi), režiserji, direktorji
4. proizvodnja filmov	Viba film, samos. umetniki	fotografije, (skladatelji)
5. promet s filmi	Viba film	—
6. predvajanje filmov	kinematografi	upravniki kinematografov, kinooperaterji
7. založništvo	založbe	uredniki
8. posredovanje prireditvev	prireditvene poslovalnice	—
9. amaterska kulturna dejavnost	ZKOS in društva	—

Posebej velja omeniti, da bo treba tudi dejavnosti posredovanja kulturnih prireditev (glasbenih in drugih odrskih, razstavah, likovnih ipd.) z zakonom določiti za kulturno dejavnost posebnega družbenega pomena. Nevzdržno je, da bi npr. posredovanje enakih vrednot "v živo" pa ne. Toda zaradi tega in hkrati s tem bi bilo treba iz posredovanja te vrste izločiti zasebniško pobudo in zasebni račun. Posredovanje kulturnih prireditev torej ne pride v poštev kot samostojen kulturniški poklic.

3. Status samostojnega umetnika

Menimo, da ne bi kazalo uzakoniti status samostojnega umetnika v tem smislu, da bi

- po eni strani določali pogoje, postopek in organe za priznanje takega statusa,
- hkrati pa določali tudi avtomatične posledice takega statusa.

Za samostojno opravljanje umetniške dejavnosti se lahko odloči po lastnem preudarku in na lasten riziko vsakdo. To ustreza ustavno zajamčeni svobodi dela. Nobenih formalnih pogojev ni mogoče postavljati za tako odločitev. Mogoče je le terjati od umetnika, da s primerno izjavo take svoje volje omogoči evidentiranje, če je to potrebno v različnih zvezah, med drugim gotovo v zvezi z njegovim socialnim zavarovanjem (obveznim!) z njegovimi samoupravljaljskimi pravicami (o tem kasneje bolj podrobno) itd.

Nihče pa tudi ne more pričakovati od družbe, da mu bo dajala kakršnekoli ugodnosti, pomoč, mu priznala olajšave ipd. samo zaradi tega, ker se je on sam odločil za samostojen umetniški poklic. Pomoč družbe (samoupravne interesne skupnosti) je odvisna od družbenih potreb in od družbenih možnosti, a tudi od ocene umetnikovega dela in od zaupanja vanj. Pomoč družbe bo torej lahko različna od področja do področja, od časa do časa, od umetnika do umetnika, od enega umetniškega dela do drugega. Celota teh pomoči je prispevek družbe k družbeno-ekonomskemu statusu posameznega umetnika (ne v formalnem, temveč v dejanskem pogledu).

Povedati je treba, da se tako stališče razlikuje od tistega, ki ga skuša uveljaviti osnutek zakona, pripravljene v BiH po razgovoru med republiški sekretarji ali predsedniki komitejev za kulturo.

Se nadaljuje

¹ Izraz "samostojni umetnik" uporabljamo v teh razmišljanjih za pojem: delovni človek, ki z osebnim delom samostojno kot poklic opravlja umetniško ali kakšno drugo kulturno dejavnost.

ALBIN NAGLIČ

Mešani pevski zbor KD Slovenj Gradec

Mešani pevski zbor KD Slovenj Gradec je v sezoni 1978/79 14 krat nastopil, od tega je bilo šest samostojnih koncertov. Med temi nastopi je zbor prav gotovo dosegel svoj dosedaj največji uspeh s koncertom v Slov. Bistrici, ki je bil namenjen jubileju 25. letnice glasbenega delovanja zborovodje Jožeta Leskovarja. Prav ta koncert pa je s svojo kvaliteto in prisrčnostjo presejal začetni okvir in se spremenil v

lepo doživetje tako za pevce zborov kot zborovodjo in občinstvo v dvorani. Žal o tem koncertu ni bilo ničesar zapisanega v dnevnem časopisu, ker se je temu pri organizaciji posvetilo premalo pozornosti.

Zelo uspešno je zbor nastopil še na samostojnem koncertu v okviru petkovih kulturnih večerov v kulturnem domu v Velenju in na srečanju odraslih pevskih zborov v Ormožu. V Ormožu je MPZ nastopil po prehodni odlični oceni glasbenega strokovnjaka iz ZKO SRS prisotnega na reviji odraslih pevskih zborov občine Slovenj Gradec. V začetku meseca junija je MPZ snemal tudi za Radio Maribor. Posnel je 10 pesmi. To je bilo že drugo snemanje za program Radia Maribor.

Čeprav se je koncem te sezone poslovilo od zborov nekaj najboljših pevcev, zbor že sedaj ugotavlja, da bo v novi pevski sezoni 1979/80 vendarle lahko ponovno nastopal s svojo značilno voljo, saj se obeta, da se bodo v zbor vključili novi pevci.

TONE TURIČNIK

ZDRUŽENO POUSTVARJANJE

Razgovor s pevovodjo Jožetom Leskovarjem

Jožeta Leskovarja, zborovodjo in glasbenega pedagoga, pozna domala vsa Slovenija, z zbori, ki jih je vodil in jih še vodi, pa je nastopil tudi že v drugih republikah in v zamejstvu. Na letošnji občinski pevski reviji je mešani pevski zbor Slovenj Gradec pod njegovim vodstvom požel največ laskavih ocen glasbenih strokovnjakov. Poudariti tudi velja, da je Jože Leskovar v petindvajsetih letih, kar se posveča glasbi, dobil številna priznanja in nagrade za uspešen razvoj pevske kulture.

Prav zato je beseda stekla o njegovih poustvarjalnih in ustvarjalnih hotenjih.

Ko sva se torej pred dnevi pogovarjala o tem, je dejal, da je temeljni pogoj za kvalitetno rast zborov ljubezen do petja, seveda, ob tistih sposobnostih, ki jim pravimo posluš in glas. Potem sledi redno, trdo in dosledno delo, pomemben je jasen cilj, motivacija, in pripravljenost žrtvovati čas za to ljubezen. Odločuje se tudi delo s posameznikom, obvladovanje njegove vokalne tehnike, in take posamezne dele mora zborovodja zlit v celoto — kot bi sestavljal živo pisani mozaik. Seveda se veliko učim pri drugih zborih, opazujem, kako delajo zborovodje, o tem razmišljam, iščem boljše, subtilnejše, vedno je mogoče napraviti boljše, veliko pa mi da tudi aktivno delo pri slovenskem učiteljskem pevskem zboru. Če pesem zavalovi čustva pevcev, se to valovanje vtihotapi v glas in kot fluid prevzame publiko. To je doživetje.

Mešani
pevski zbor
KD Slovenj Gradec

Mladinski
orkester
GŠ Slovenj Gradec

Potem sva govorila o tem, kako se loteva priprav, kako si izoblikuje podobo pesmi.

— Pesem premelešaš, je dejal, potem se odločiš, študiraš besedilo in melodijo, ritem, zvočnost, nato z zborom ustvariš končno podobo, ki pa je ob vsakem petju nekoliko drugačna. Doživetje zborovodje mora preiti na zbor, se v petju odraziti, zamisel skladatelja pa je seveda primarna. Zbor tako postane občutljiv izrazni instrument skladateljeve in dirigentove zamisli oz. doživetja.

In skladanje, uglasbitve?

— To nekako pride samo po sebi: navduši me kako besedilo, zaslišim motiv, del melodije, potem iščem dalje, dokler ne zveni tako, kot mi je všeč in se mi zdi, da je prav. Nekaj je priredb, nekaj samostojnih skladbic. Priredbe so nastale na prošnjo in iz potreb

različnih zborov, saj vsi nimajo enakih možnosti. Pa sem to zbral in izšla je pesmarica Ko so fantje proti vasi šli. Morda naj povem, da Kurirčka pojejo številni zbori, tudi v zamejstvu. Seveda pa me mora besedilo prevzeti, občutiti ga moram, doživeti, potem mi tudi zazveni: tako skušam glasbeno dopolniti to doživetje in ga obogatiti.

— Načrti?

— Nimam posebnih načrtov. Če me pesem navduši oz. me bo katera navdušila, bo morda nastalo še kaj. Z zborom pa želim doseči vsaj tako kvaliteto, da bi se na republiškem tekmovanju lahko dostojno predstavili. Vsekakor je to odvisno od več stvari — od dela zborov, okolja, podpore, tudi denarja, in morda še česa, skratka, silnic, ki so zunaj moči zborovodje, pa tudi zborov.

Pihalni orkester
Slovenj Gradec

INVESTICIJSKI PROGRAM ZA KULTURNI DOM SLOVENJ GRADEC

Mesto Slovenj Gradec, z bogato kulturnozgodovinsko dediščino, z izredno delovnimi prebivalci, ki si pridobivajo dobrine dela z udejstvovanjem v materialni proizvodnji in družbenih dejavnostih, se je znašlo v sedanjem prostorskem planiranju ob ugotovitvi, da nima ustreznega KULTURNEGA DOMA za ustvarjalno in poustvarjalno kulturno življenje krajanov.

Istočasno je živo prisotna resnica, da za vsestransko raznovrstno kulturno življenje ni v občini prostorov, ki bi zadostili za možno uspešno izmenjavo kulturnih dobrin med profesionalnimi kulturnimi institucijami in našo občino. V Slovenj Gradcu potekajo kulturne prireditve, koncerti, gledališki nastopi, različna srečanja v šolskih avlah, učilnicah in hodnikih, ki niti estetsko, niti akustično in vizuelno ne ustrezajo.

Tako v številnih shodih, zborih volilcev, na sestankih družbenopolitičnih organizacij, izražamo nezadovoljstvo z opisanim stanjem. Krajanje Slovenj Gradca so se že odločili, da bodo s sredstvi iz II. referenduma iskali ustrezne prostorske rešitve, zato so vključili urejanje kulturnega doma v investivijski plan za področje (negospodarske) družbenih dejavnosti, ki bo poleg izgradnje nove osnovne šole gotovo pomembna družbena pridobitev. Zveza kulturnih organizacij je v pripravah na II. referendum dala pobudo (na razširjenem sestanku ZKO) za vključitev potrebnih finančnih sredstev pri KS Slovenj Gradec, kar je odbor za pripravo II. referenduma tudi potrdil. Na seji izvršnega odbora kulturnega društva Slovenj Gradec je bila ponovno iskana možnost, da se člani, ki so v kraju aktivni kulturni delav-

ci, vključijo s svojimi predlogi v izdelavo osnutka investicijskega programa za izgradnjo kulturnega doma v Slovenj Gradcu.

Namen izgradnje:

Kulturni dom v Slovenj Gradcu mora nuditi prostorske možnosti

- za širok razmah raznovrstnih kulturnih dejavnosti za prebivalce mesta,
- za osrednje občinske kulturne prireditve,
- za sprejem velikih prireditev, vezanih na OZD (jubileji, zbori, simpoziji, seminarji),
- za izvedbo raznovrstnih odrskih dejavnosti in gostovanj poklicnih in ljubiteljskih gledališč za odrasle, mladino, pionirje in cicibane,
- stalni prostor za Občinsko zvezo kulturnih organizacij, krajevno KD, Občinsko kulturno skupnost.

Posebno veliko časa bo lahko uporabljala Zveza kulturnih organizacij, Občinska kulturna skupnost in šole za realizacijo zahteve iz predmetnika, ki velja za usmerjeno izobraževanje, osnovno šolo in vzgojnovarstvene ustanove, saj bo vsaka vzgojnoizobraževalna organizacija po programu izvedla 5 kulturnih dni. Mladina si bo ogledala v tem domu okoli 30 — 40 kvalitetnih gledaliških, opernih, koncertnih stvaritev.

LOKACIJA:

Dom TVD Partizan je bil grajen že pred II. svetovno vojno za potrebe "Mens sana in corpore sano", to je za zdrav razvoj duha, torej za ustvarjalen odnos do življenja. Strinjamo se z lokacijo gradnje doma kulture na Francetovi cesti z ustreznimi dodatnimi površinami ob stavbi.

PRISTOP H GRADNJI:

Sedanji osrednji zgrajeni dom naj ostane kot eden izmed prostorov, ob katerem pa je potrebno dograditi nove ustrezne prostore. Idejni gradbeni projekt mora zasledovati namen kulturnega kreativnega življenja, srednjeročno in dolgoročno do leta 2000.

SEDANJE KULTURNE DEJAVNOSTI V KRAJU

Kulturne dejavnosti, za katere je potrebno urediti prostore za redne vaje in nastope in ga sedaj (leta 1979) nimajo, so naslednje:

- odrska umetnost (gledališče, balet, opera, glasbena dejavnost — koncerti),
- pevska dejavnost (oktet, mešani pevski zbor, zbor upokojencev),
- delavska godba Slovenj Gradec,
- filmska in fotografska um. dejavnost,
- literarna dejavnost,
- bralna dejavnost,
- plesna dejavnost (folklor)
- kinematografska dejavnost,
- družabni ples (plesni tečaji),
- klubska dejavnost,
- gostovanja ljubiteljskih in profesionalnih stvaritev,
- lutkovna dejavnost,
- zabavno glasbeno dejavnost (plesna zabavna glasba)
- informativna
- potopisi (iz različnih izobr. področij)
- založniška dejavnost (za osrednje občinsko glasilo)
- informativna dejavnost s področja kulture
- etnografska dejavnost občine Slovenj Gradec.

OZD rabijo ustrezne prostore za

- srečanja, prireditve ob jubilejih
- zabavne sindikalne kulturne večere s plesi
- občinska, republiška in državna praznovanja.

OBČINSKE KULTURNE POTREBE:

- občinske gledališke revije za mladino in odrasle
- občinske pevske revije
- občinska klubska srečanja
- občinske literarne revije
- za področna in republiška srečanja.

DRUŽBENOPOLITIČNE SKUPNOSTI ZA

- zборе občanov
- zборе skupščin
- slavnostne seje zborov skupščin.

DRUŽBENOPOLITIČNE ORGANIZACIJE ZA

- različne večje manifestacije,
- srečanja mladincev brigadirjev.

DEJAVNOST TEHNIČNE KULTURE ZA

- občasne razstave mladih.

TURISTIČNA KULTURNA DEJAVNOST ZA

- turistične informacije (agencija!)
- gostinska dejavnost.

PROSTORI

1. **Velika dvorana**, ki sprejme 400 do 500 sedežev (za koncerte, gledališče, balet in prireditve) in za plesne zabavne prireditve,
2. **Srednje velika dvorana**, ki sprejme 250 do 300 sedežev (za komorne izvedbe gledaliških del, balet, plesne nastope) in za plesne zabavne prireditve,
3. **Sodoben gledališki oder**, s krožnim odrom, kompletnim svetlobnim parkom. Ta oder zaključuje obe dvorani.
4. **Prostor za vaje pevskih zborov** (oktet, mešani pevski zbor, ženski pevski zbor, zbor upokojencev).
5. **Prostori za vaje delavske godbe**
6. **Prostor za lutkovno dejavnost** (in za bralno dejavnost)
7. **Prostor za folklorno in etnografsko dejavnost**
8. Prostore za garderobe,
9. Prostore za sestanke, seje, posvete,
10. Prostore za strokovno delo ZKO, OKS,
11. Prostore-stanovanje za hišnika,
12. Ustrezne dodatne prostore za turistične informacije in gostinsko dejavnost,
13. Prostore za WC, pralnica, likalnica.

(Osnutek za javno razpravo je pripravila komisija za gledališko dejavnost pri Kulturnem društvu Slovenj Gradec).

NEBOJŠA TOMAŠEVIČ

FILOZOFIJA
SLIKANJA

Kar počne Tisnikar, je njegovo. Upodablja ljudi na meji tega sveta, pred padcem v prepad. V slikarstvu nima vzorov, o slikarstvu drugih ne premišljuje, čeprav ga pozna. Pač ni slikar, ki prihaja do svojega motiva po umetni poti, ki si ga izmišlja, saj mu je to veliko manj potrebno kot drugim slikarjem. Sam pravi takole: "Tudi najdaljše življenje bi mi bilo prekratko, da bi naslikal vse kar vidim v svojem delovnem okolju, vse, kar sem doživel." Iz tega sveta črpa umetniški navdih, v njem se počuti močnega in samozavestnega, kar pa pojenja, ko stopi iz bolnišnice. Kakor je v svojem vsakdanjem življenju plašen, skromen in redkobeseden, je v prosekturi popolnoma druga osebnost. Ko si nadene plastični plašč in rokavice, ko odgrne črno pregrinjalo, se zaveda, da je edini človek, ki ima priložnost in dar zarisati in vrniti v življenje ljudi, ki so že nehali obstajati. Kot da bi z demonsko silo spet vdihoval življenje v prazna človeška trupla. Čeprav so nekateri slikarji, slavni kot Rembrandt, pa tudi manj slavni, jemali za motiv podobe iz prosekture, je Tisnikar med njimi prav gotovo izjema. Po samosvoji poti je prišel do slikarskih motivov in v tem so temeljni inspiracije in filozofije njegovega slikanja.

S slikarskimi sredstvi bi rad upodobil del življenja, bolje rečeno, konec življenja, česar drugi slikarji niso storili. Sam o sebi meni, da je priča tega, pri čemer

Jože Tisnikar, Po katastrofi, oglje, 1971

je vsak dan zraven, in se zato mora slikarsko izpovedati, da bi sebi in drugim olajšal trpljenje. Meni, da je mogoče tudi to trpljenje razdeliti v stopnje, da obstaja manjše, srednje veliko, večje in največje trpljenje. Največje trpljenje je vsekakor enako zvezano s tistimi, ki odhajajo, in s temi, ki ostajajo. Vse, ki smo nagnjeni k pozabljanju, bi rad opomnil na trenutek slovesa, nas prisilil, da se ustavimo pred njegovo sliko in vsaj za hip pomislimo na ljudi, ki so ostali brez najbližjih, brez družine, prijateljev.

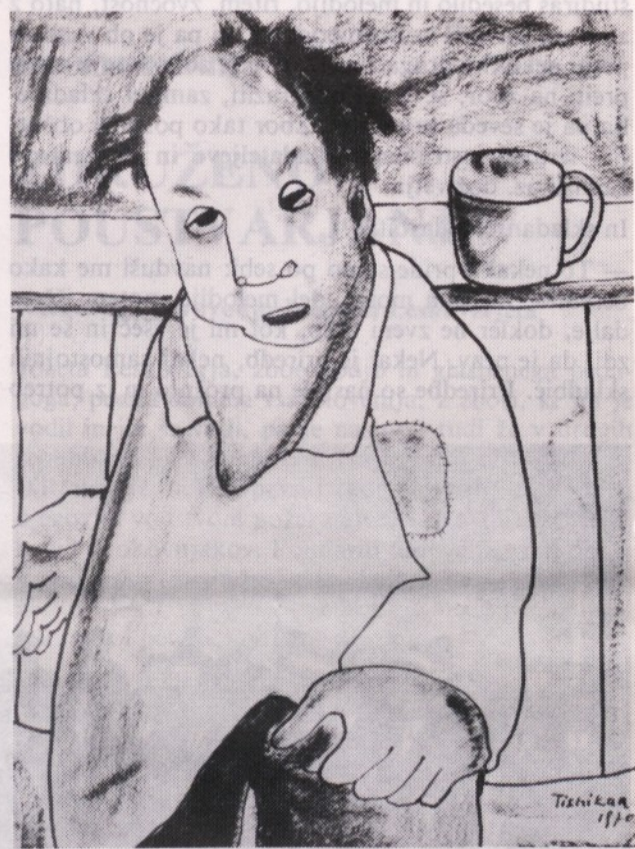
V svoji enostavni življenjski filozofiji primerja človeški rod z zvezdami na nebesu. Kadar je nebo jasno, vidimo, kako se tu in tam kakšna utrne. Tega ne vidijo vsi ljudje, samo ti vidijo, ki kakor on zrejo v nebo in gledajo utrinjajoče se zvezde vsako noč.

Zelo poredko razmišljamo o umiranju, izogibamo se celo vsaki misli o tem pri umiranju naj torej sodelujejo drugi. Toda Tisnikar meni: "V življenju moramo prav vsi doživeti dva trenutka: rojstvo kot boj in trpljenje in umiranje kot boj in trpljenje." Tisnikar kot slikar ni mistik, ki bi rad stvari naredil bolj nerazumljive, kot so. Pomaga razumeti, kaj mora vsak izmed nas nekoč doživeti. Ko to vemo, ko se tega včasih tudi spomnimo, postanemo plemenitejši, tako do drugih kot do sebe. Prenehamo biti

drobnjakarski, zavistni, prenehamo sovražiti in s sovraštvom zastrupljavati sebe in druge.

Navsezadnje je Tisnikar v bistvu optimistična osebnost, čeprav opazuje človekovo minevanje. Ne samo zato, ker te ljudi v slikarskih podobah vrača v življenje, temveč tudi zaradi tega, ker od nas zahteva, da vsak dan ocenjujemo svoje življenje ob stvaritvah, vrsti dogodkov, ki jih doživimo kot ljudje, ob otrocih, ki se rojevajo vsak dan ob tem, kar zapuščamo za seboj. Na njegovih slikah je ob mrtvem človeku videti tudi živega, tudi tistega, ki se šele rojeva ali raste. Narava nas prisili, da tudi smrt priznavamo kot dejstvo, da se privadimo njenemu obstajanju, da tudi zatem nadaljujemo življenje ob istih težavah kot dotlej, radostno, veselo, vendar s ščepcem žalosti v sebi.

Razen podob iz prosekture se Tisnikar občasno loteva tudi motivov zunaj tega okolja, to so-recimoljudje v gostilni, okolja, s katerim je zvezan od otroštva do moške zrelosti. Kakšnih dvajset slik iz sveta pijancev, ki jih je naslikal prepričljiveje od vseh drugih slikarjev, pripoveduje o pribežališču slabotnih, odrinjenih ljudi.

Jože Tisnikar, Vrček piva, laviran tuš, 1970

Jože Tisnikar, V gostilni, laviran tuš, 1970

Slike iz bolnišnice za alkoholike, nastale v blodnjah pred nekaj leti, prav tako prikazujejo resničen svet, ki ga na srečo-pozna samo malo ljudi. To je svet, v katerem se človek bojuje s seboj in z množico nevidnih sil na nasprotni strani. Nekateri, tako na primer Tisnikar, so jih uspeli premagati, številni pa so v tem neenakopravnem boju utonili.

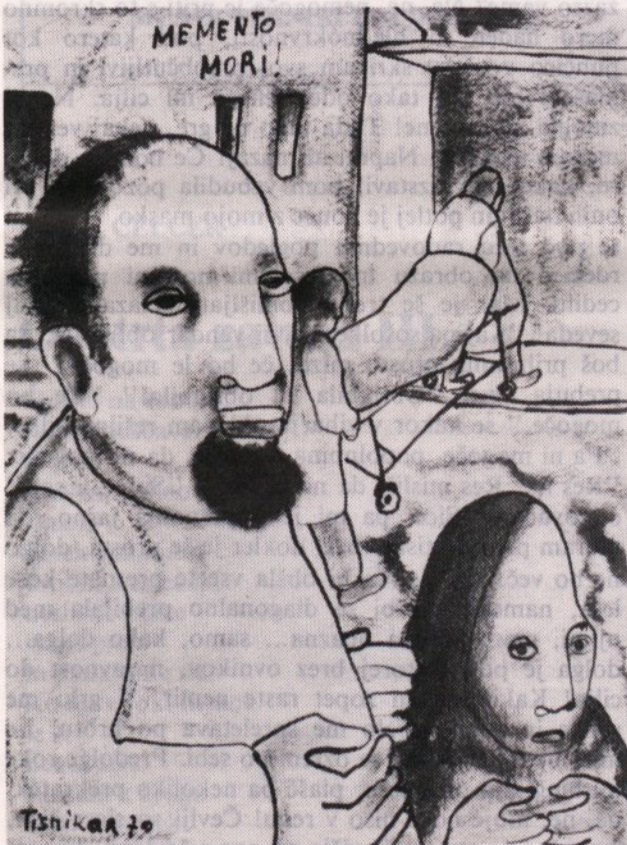
VLADIMIR VERDNIK

TRI SLIKE MAURINA GODENA

Proti večeru, z vedno bolj oblastimi obrisi vsega, kar je doli v trgu, s tišino in neko prijetno otrplostjo, a vendar še ne pred docela razpotegnjenim zidom prave noči in nemiro, ki se giblje skrivnostno v domala fosforescentni temi, je Maurin že doma.

Pritisnjen ob še toplo pečico ne gleda več dol prek polja, koder je bil prišel, ker tam je že vse kakor v megli; a tudi kadar se obrne po sobi, se odbija njegov pogled toplo od že plesnivih in zelo stisnjenih zidov. Vendar pa bolj hlasta za ovlaženim večernim zrakom in je ob vsiljivi misli, ki mu prihaja na um, bolj zgrbljen kakor navadno in tudi sicer trepetave roke ima povešene togo.

Skozi težko čipkasto zaveso prihaja večerni hlad in se zunaj že lepi na potlačene strehe in na granitni

Jože Tisnikar, *Memento mori*, laviran tuš, 1970

tlak, da ta pravzaprav daje tisti fosfor v noč ob neonskih svetilkah, ki so tudi že prižgane in razpete čez cesto skozi trg. Nemara da sliši frfotanje večev in žuželk, ki se lepijo ob magično luč, ker je neobičajno mirno in ni glasov niti sem od kavarne, le doli v obratu šumi jekleni silos. Zato nekam seka v mir potresovanje s ključi, ki jih Maurin preklada iz dlani v dlan, a kljub tem gibom deluje še zmeraj togo. Na številčnici starinske stenske ure drsi kazalec v ritmu nihala. Ob polni uri se včasih zažene močnejše, preskoči kako minuto in potem čaka, da ga spet potisne škripajoči medeninasti kolešček in potuje potem z njim ubogljivo naokoli. Natanko ob osmih prekrije težki črni zid vso plastiko reči, ki so tam zunaj in se celo močna luč v Maurinovi sobi ne zajeda vanj pregloboko. Potem, ob tresljajih velike ure, se nenadoma vzdrami Maurin, ne potresa več s ključi in reče polglasno v monotono tišino sobe:

— Čas je. —

Brez škripanja po majavem stopnišču se potem izgubi v noč in celo zunanja vrata se za njim zaslonijo tiho.

Jože Tisnikar, *Osamljeni, laviran tuš*, 1970

Prenapeti mrak se zdaj že spaja s temo, ki je že čisto ploska in ne prepušča nobenih luči s posek visoko gori v hribovju, odkoder ponavadi mežika tako razgibano skozi majajoče se vejevje. Zato je vse nekako mračno in morda malo tudi skrivnostno. Skozi to ploskost stopa Maurin odločno, a tudi zlagoma. Spodaj v plitvi kotanji je razdrapana šupa, ovešena z žilavo otavo in zadiši že od daleč, ker nočni piš veje zmeraj z reke in potem prek razorov, se pri prvih straneh trga že nekoliko dvigne, da potem lahko odskoči od previsastih skal, ki pritiskajo dol nad gozd in so kakor prst božji nad vsem razvlečenim naseljem. Pri vratih šupe Maurin še nekaj časa prisluškuje v noč, potem zapahne grobo stesane duri in vključi tranzistor in vendarle še skuša razvozlati sleherni šum, ki prihaja od zunaj in potem tudi noter v zadelani prostor. Roke mu spet trepetajo in ne izključi, čeprav dobro uro seka vsiljivo skozi eter na ultra kratkih. In ko potem vendarle preneha, skozi reže na vratih spet nosi valovanje nekkih premikov zunaj v zapuščenem polju in je nekaj časa v zraku tisti visoki tresljaj mrtve tišine. Maurin potem zleze na svisli in strmi skozi polomljeno režo kakor vsak večer. Kasno je. Še preden je tišina obarvana z monotonim zvokom, kadar je res popoln mir, se počasi in čisto tiho odpro velika okna cinobrasto rdeče hiše na holmu in od nekod se oglasi pritajeno bevskanje psov, plane samotno skozi noč, raste in se potem umakne hitro in zamira le odmev med oddaljenimi skladi kamenja. Brezšumno se majoje črne naoknice, a če bi tudi šumele, Maurin bi jih ne slišal, ker je od gozda sem slišati pokanje suhljadi prav natankoma in se ponavlja brez premora in včasih tudi prav rahlo zašelesti listje v krošnjah priletnih hrastov, ki iz leta v leto stegujejo krivenčasta debela in vejevja še bolj nad sivo zelenkasto streho. Maurin premakne bliže k oknu že zdavnaj odsluženi in majavi stol in trhli pod zaškripa. Spodaj pritiska veter drobno suhljad ob zapahnjena vrata in sliši se tudi podrsavanje kamna ob kamen zada iz gramoznice, kjer se zmeraj rahlo kruši. Doli na obrasli ravnici je videti uvelo travo, a v medlo vijoličasti barvi in včasih udari v noč tudi krik nemirnega goščavja. In potem vedno zadiši tudi po vlagi in čez čas se svetlikajo grbaste strehe v trgu in druga za drugo ugašajo luči po oknih, da se potem samo še rahlo svetijo ob odbiti svetlobi in je mirno in tiho, le v gramoznici še vedno čisto narahlo drči. Nekje diši muškat. Potem prinese veter visoke tresljaje zvonov, zatem pa že vstane upognjeno šibje za vodo, kakor vsako noč, in se premaknejo olesenele veje in dolge sence padejo po dolini. Ob osvetljenih zidovih se potem rahlo lomijo, žive in z mehкими obrisi. Nenadoma se premakne spodaj ob vodi, prestopi kakor človek in šine strahoma mimo priznane žive meje in se izgubi med hišami, koder pada senca in je zato čisto brez svetlobe. Čez čas, ko je

spet mir naokoli, je znova slišati topotajoče korake, kakor z okovanimi čevlji, in gre sem proti šupi, a vrata zaškripajo drugje in tam se posveti tudi okno, da je spet videti gibljive sence okoliških dreves. Nemara, da potem ugasne in so spet nočna okna v nemirni tišini. Potem se posveti gori med hribovji, a ne sije trdno in slepeče, bolj oddaljeno, kakor brlivka, in ker ni luči dolgo nikjer naokoli, deluje samotno in skrivnostno. Ko je gori med griči spet čisto temno in je videti narezljane vrhove, ker prihaja tudi nekaj svetlobe skozi pretrgane megle, zažari čisto blizu v stolpnici na sredi trga. Precej visoko. Nemara gre neka senca čez obsijano ploskev in morda tudi nazaj, a že prej ugasne in je potem dolgo in vztrajno mrtva noč. Črna. A je vendarle tudi še nekaj bele in tudi modre, a vse le gori na nebu, spodaj je res samo črna, zatemnjena, zagrnjena noč. Posveti se potem sredi polja in je videti polomljeno ograjo okoli in nekaj sivkaste ceste pred razpotjem — čisto megleno — in skozi prodorni soj je videti, da zdaj prši in čez čas kaplja s povešenih listov in je hladneje in tudi bolj mračno. Kasneje se zabliska na cesti in meče majave sence naokoli — nato še mrmrajoči zvok motorja — z vlažnega asfalta pa je slišati šumeče slikanje še dolgo zatem, ko se že izgubi v globeli in žari spet samo sredi polja pred razpotjem. Pozno proti jutru ugasne tudi tam, prši še zmeraj in tudi bolj nagostoma, veter pritiska drobno suhljad ob zapahnjena vrata, bevskajo spet tudi psi. Skozi reže padajo ostri prameni prašne svetlobe, da vse migota in tudi jutranji hlad že sili noter. V vročem dnevu je šupa potem spet čisto zapuščena, le valovje toplega zraka vse malo premika in poka tudi razsušeni les, da se siplje prah z očrnelih tramov in se stopnjuje vse do opoldanske vročine. Na razmajanem stolu leži revija Pibb, vse naokoli pa spet bolj močno diši po starem senu in apnencu. Na belo seme prav na sredini revije se počasi spuščča začrneli prah. Tam, kjer siloviti tišči kalno vodo ob razbrzdane skale, da se gornja tanka površina peni in se nabira prepleten rob trave, trsk, polivinila in se vse lovi na razbitine po obali, visi tako nekaj časa napol v zraku in v prvem močnejšem sunku zaplava dalje, da bi se potem spet ujelo v kakšno poko, tudi tam je drugače; ker je ... Morda še sirasto strnjeno blato; kakor vedno zaudarja po slani gnilobi; in potem prvi dež, ki vse zaduši in je tako čisto in umito in prihaja polno v pluča. Eno roko potisne v žep, druga nosi torbo, ki je še najbolj črna, ko je že vse svetlo, ker je dan, jutro.

— Hej, Maurin — kriči čez pomol — jih že imaš, pizdice sluzaste, a jih je; a, jih je? — Maurin, ki že od štirih razbija kamenje, pomaha z mrežo, ki je nabita z drobnimi rumenkastimi školjkami in se reži s cigareto ravno tam, kjer mu manjka zob, maha in se reži in je po hrbtu ves ožgan in potem tudi marogast: (Nadaljevanje na strani 12)

TONE RURIČNIK

SLOVENSKO LITERARNO GIBANJE

Že svojih osem, devet let je, kar je literarni odbor pri ZKO Slovenije sprožil široko literarno gibanje: le-to je vsako leto o doseglo višek, ko so se pesniki in pisatelji začetniki, predvsem mladi ljudje, srečali v Gradišču v Slovenskih goricah. Vendar se je zdelo, da gibanje še ni zajelo vseh, ki jih tako ustvarjanje vznemirja: zato se je literarni odbor pod predsedstvom pisatelja Petra Božiča pred dobrima dvema letoma odločil, da ga še odločneje spodbudi, in to z območnimi srečanji pesnikov in pisateljev začetnikov. Lani je bilo osem takih srečanj, med prvimi pa smo ga organizirali v Slovenj Gradcu, in to v počastitev občinskega praznika. Nastopilo je osem avtorjev, literarni večer so popestrili dijaki glasbene šole z glasbenimi in pevskimi točkami. Žirija, ki je izbrala nastopajoče, je tudi določila, da se bo srečanja v Gradišču udeležil Vlado Verdnik iz Radelj. Le-to je bilo 9. in 10. februarja.

Letos bo drugo srečanje. Organizator je literarni klub Slovenj Gradec, prireditelj pa bo v Radljah, kajti kulturna skupnost in kulturne organizacije te občine želijo spodbuditi mlade ljudi, da bi aktivneje preizkusili svoje sposobnosti tudi v tej dejavnosti.

Druga pomembna pobuda literarnega odbora je že obrodila uspeh: najprej sta izšli dve poskusni, zatem pa že prva redna številka revije Mentor. Ta je namenjena pesnikom in pisateljem začetnikom, literarnim mentorjem, učiteljem slovenskega jezika in književnosti na osnovnih in srednjih šolah, organizatorjem kulturnega življenja in še komu, kajti vsebina je zasnovana tako, da ob kritičnih analizah literarnih del pesnikov in pisateljev začetnikov iz različnih zornih kotov usmerja ustvarjalca in bralca, mu kaže dobre in slabe strani ustvarjenega besedila, hkrati pa se ocenjevalci dopolnjujejo in odkrivajo zakonitosti, ki se jim stvaritev ne more in ne sme izogniti. Tako je revija hitro našla svoje mesto v slovenskem kulturnem prostoru.

Literarni odbor pri ZKO Slovenije pa je razvil še eno pomembno dejavnost: organiziral je literarno šolo, ki je namenjena strokovnemu izpopolnjevanju literarnih mentorjev.

Šola je začela delati lansko leto, prve izkušnje pa so pokazale, kaj je dobro in kaj bo potrebno spremeniti. Nedvomno je delo literarnih mentorjev občutljivo in odgovorno, zato ni vseeno, kako ga bomo opravljali, se pravi, vplivali pozitivno ali pa zaviralno na razvoj razvijajočega se avtorja, pesnika oz. pisatelja začetnika.

Seveda velja ob tem poudariti, da gibanje nima namena za vsako ceno "proizvajati" pesnikov in pisateljev, pač pa tistim, ki kažejo veselje in sposobnosti, pomagati strokovno in organizacijsko, jih ob prvih korakih voditi in spodbujati, druge pa navduševati za lepo slovensko besedo, za dobro knjigo, širiti bralno kulturo in razumevanje sodobne književnosti in tako prispevati delež k oblikovanju splošne kulturne zavesti na Slovenskem.

Najbrž je odveč poudarjati, da ima v tej strukturi ustrezno mesto tudi literarni klub Slovenj Gradec, ki združuje pesnike in pisatelje začetnike in druge ustvarjalce iz koroških občin. Klub je začel delati pred kakimi petnajstimi leti, ko so se navdušenci organizirali in začeli izdajati Odseve, revijo, ki je doživela že nekaj sprememb in ki še danes upošteva tista prva načela: v prvi vrsti tiskati besedila članov kluba in ustvarjalcev iz zamejske Koroške. Ta prizadevanja smo enostavno strnili z literarnim gibanjem. Iz literarnega kluba je izšlo že nekaj priznanih ustvarjalcev: to potrjuje, da je bilo delo prav in plodno zastavljeno. Zdajšnje delovanje v okviru literarnega gibanja pa je širše: gre za organizacijo območnega srečanja, za sodelovanje pri Naši besedi in Mentorju, za organizacijo literarnih večerov in strokovno delo v klubu in za izdajanje brošur s skupnim naslovom Odsevi, zdaj pa se bo tem prizadevanjem pridružil še časopis za leposlovje in kulturna vprašanja s takim naslovom. Vsekakor se pesnikom in pisateljem začetnikom in drugim piščim odpirajo najširše možnosti. In prav je tako.

MLADI PESNIKI IN PISATELJI

MAJDA KAMERNIK

Sanje

Takrat je bila tema.
Ti si bil tam,
na starem mostu,
sam, čisto sam...
Nisi me videl.
Bila sem tam,
na starem mostu,
v senci noči sama sem stala
in sem iskala novih poti...
Plaho korake sem položila
v tvoje sledi
in ti kot zvesta senca sledila
do konca noči.
Potem je vstalo sonce,
ko se je vzpelo v tvoje oči
sem zadržala,
a ob spoznanju resnice,
sem okamenela:
Tebe ljubiti nikdar ne bi smela...
Ko bolečina mi kri je postala,
sem se ozrla v svojo samoto:
vsepovsod sneg, nobene gazi...
Tiho sem stopila iz tvoje poti,
a v nemi grozi sem zatrepetala:
sama hoditi nisem več znala...
Vedno sem tvoja senca ostala,...

DUŠAN BREŠAR

Bajka

Nežna glasba iz radia doni.
Tvoje prsi napete, kot struna na kitari
so želne dotikov.
Tvoja vroča sapa me hladi.
Vroči poljubi.
Slasti, ki se mešajo z užitki.
Vendar tebe ni tu.
Tvoje misli so daleč proč od mene.
Kakor Tezej, blodim po labirintu,
ki ubil je Minotavra
in s pomočjo niti,
ki je bila last Adriadne,
hčerke kralja Krete se reši.
Iščem tvoje misli, sanje,
lovim jih povsodi.
Dajem kar imam,
a ti ubiješ mi življenje,
ko hrepenim za teboj
in ne za tvojim telesom.

Konflikt

Vrag naj vzame ta svet.
Zakaj sem se moral roditi
v tem dolgočasnem
ubijanju in zakolnih iger
polnem svetu?
Če bi se, pa se nisem
rodil dosti prej,
bi z Dionizom sedela v Delfi
in kje v kakšni zakotni krčmi
lokala vino in šlatala Erinije,
se smejala Hermesovim zgodbam.
Brundala bi ob glasbi,
ki bi prihajala iz Orfejeve plunke.
Bilo bi...
H ja.
Nalivam se ga lahko tudi sedaj.

KSENIJA ZMAGAJ

PRI PETNAJSTIH

Malomarno se naslanjam na podboje vrat svetle restavracije, brezizrazno strmim v mladost, ki v megli cigaretnega dima, gibih rok, smehu in šepetu valovi pred mano. Obraz mi prekriva krinka malodušja, kot da mi srce ne tolče burno, da ga čutim v konicah prstov, v zapestju, vsepovsod; lenobnost, kakor da ne drhtim po vsem telesu od nore želje po nečem novem, še neznanem. Res, zoprno mi je takole stati, kakor v izložbi okvirjena z bleščočim steklom, in zaznati dvojnost biti in čutiti prezir do lastne nemoči in neobgljenosti. Počasi, tipaje drsim s pogledom preko miz, za katerimi bolj ali manj mladi ob steklenicah piva ali coca cole hlade svojo vročo kri. Nehote si oddahnem spričo domneve, da v tem, danes nenavadno hrupnem pribežališču mladih, na pragu katerega ob prihodu še nerešene odlagajo tegobe in skrbi, ki so se jim nakopičile ta dan v težkih šolskih torbah ali trudnih glavah, zame in šolske ni več prostora. O pač, je! V najbolj oddaljenem kotu prostora, stisnjena med lesene letve z obeshalniki, še tiči prazna miza. Samo, tako daleč je, tako presneto daleč od tu do tja. Morala bi čez vso prostranost restavracije, preden bi jo zavzela, pa ne vem, kako bi se iztekel ta maratonski pohod. V vrstah so mize tesno nagnete, lahko zadenem ob stol katere izmed njih, v nesreči treščim koga, ki sedi na njem, in če je ta poleg vsega gorja, ki me lahko doleti, še fant? Kaj, če me opazi kdo od prijateljev in me pokliče, na vse grlo se zadere, da vsi oneme in se zazro vame? Ne, ne, nemogoče je priti s to skromno mero nadete si hladnokrvnosti, pod katero kot punčico v očesu skrivam svoj preobčutljivi in preplašeni jaz, do tako oddaljenega mi cilja. Ne bi zmogla, gotovo ne! Toda tako ne gre, nekaj vendar moram ukreniti. Naprej ali nazaj! Če bom še dolgo tu, kakor na razstavi, bom vzbudila pozornost pri onih naših in potlej je konec z mojo masko. Razblini se pod težo radovednih pogledov in me družijo z rdečico na obrazu in tresočimi nogami pusti na cedilu. Mar je še treba pomišljati? Nazaj, nazaj seveda! "Kaj pa sošolke, saj si vendar obljubila, da boš prihranila prosto mizo, če bo le mogoče," se prebujata vest. "Obljubila si, obljubila!" "Če bo mogoče," se kakor v viharju oklepam rešilne bilke. "Pa ni mogoče, popolnoma jasno je, da ni mogoče." "Res ne? Res misliš, da ne bi šlo?" "Saj, ...saj," odgovarjam. Sicer pa mi je popolnoma jasno, da moram priti do tiste mize, dokler je še prosta, dolgo ne bo več. Kaj pa, če bi obšla vse te presnete kose lesa, namesto da bi se diagonalno prebijala med njimi, manj bi bila opazna... samo, kako dolga... dolga je pot. Zatorej brez ovnikov, naravnost do cilja! Kakor orkan zopet raste nemir. V grlu me stiska in pekli, mrzlo me spreletava po hrbtu. Le mir! Le mir! Za hip se ozrem po sebi. Predolge roke mi bingljajo ob telesu, plašč pa nekoliko prekratek, ne, ne, moje noge niso v redu! Čevlji so sicer čisti, ampak peta, ta ni nič višja od one s čevljem, ki sem jih nosila v šestem razredu osnovne šole. Presneto, če je mami toliko do mladostnega videza bi si bila pa ona kupila takšne. Jaz, prisma, pa tudi vedno popustim, pa kaj, ko je tako prepričljiva. Mar bi si kupila tiste damske salonarje, pa ne bi bila sedaj videti samo kot nekoliko prevelik otrok. In takšna sem čedna. Zelo zelo čedna po njenem. Nisem, pa konec, nisem, kot bi morala biti... no ja, ... nasploh pa, če pomišljam, sem kar v redu, sicer nisem ne vem kaj, to ne, tako zanič pa tudi ne, da ne bi bilo še slabših od mene. Naprej, Sedaj sem že tu, sedaj ni več poti nazaj. Glavo dvignem pokonci, ramena vzravnam. Kako to, saj je kakor navada, da se vselej, ko pridem v javnost, ponosno vzravnam in mi ni treba pri tem prav nič pomisliti na to. Da, gotovo je navada. To je torej v redu, celo zelo v redu. Kaj pa je z mojimi nogami? Tako težko jih premikam, kakor da so iz lesa, le grozeče škripanje sklepov še manjka, pa bi bila robot. Najbrž sem videti precej smešna. Ooo, groza! Pa saj mi kar dobro gre. Še korak, dva, pa bom rešena. Rešena! Kaj pa tisti tam tako bulji vame! Živcira me. Ne bom ga pogledala, nalašč ne. Kaj neki si misli, da je. Gotovo je kak samovšečen četrtošolec. Malo bi pa le poškilila tja. Ne, ni govora! Presneto ženšče radovedno.

Pa sem tu. Dobro je šlo, deklič! Stoj, ni še vse končano. Sedaj moram paziti, da ne sedem mimo stola, da z roko ne prevrnem vaze, da držim noge skupaj, kot se spodobi. Čutim, kako žarim, kako se mi iskrijo oči, kako sem otročja, kako sem še vsa neznanca v svetu odraslih, kako sem mlada, kako sem srečna. Nikomur nisem v napoto, nikomur odveč. Sproščeno se naslonim na naslonjalo stola in zgrabilo me je, da bi klepetala, da bi jokala in se smejala od veselja v nedogled.

Tako silovito me je objelo, da se skoro ne poznam. Oziram se proti vratom, se vrtim na stolu kot vrtavka in... presneto, kje pa so? Mar je bil zastoj ta moj križev pot? Kje, kje neki, že prihajajo. Vse so, Meta, Mojca, Nada, Vera, me prav zanima, kako bo šlo njim od rok. Kaj pa zdaj, kako to? Še ustavijo se ne pri vratih, kar naprej? Smejejo se in že od daleč mi mahajo z rokami. Ne zardevajo? Ne trepečejo? Pa saj tudi jaz ne več. Samo počakati moram mesec, dva, da bodo vse te moje nerodnosti preteklost, in če dodam besedico davna, ena beseda več ali manj, bom lahko mlajši sestri že kaj kmalu rekla: "Veš, čeprav je že nekaj let od tega, se še spominjam, kako sem bila nerodna, ko sem namesto naravnost domov šla na limonado v neki lokal. Samo da se spomnim na to, sem dobre volje. Pa lepo te prosim, kaj se ne bi otrok nerodno obnašal v restavraciji, polni vsemogočih tipov. Ni kar tako, veš, sploh ni kar tako!" Komaj že čakam, da mineta ta dva meseca. Raje bom kar tiho, človek nikoli ne veš, kaj te lahko doleti. Vsega tudi ne gre obešati na veliki zvon. To je bil moj strah, moje otroštvo, to je moje veselje, moja mladost. So že tu: "Zdravo, punce, ste za sladoled?"

MLADI PESNIKI IN PISATELJI

MAJA CELCER

Odstrta zavesa III.

Stojim na robu
morja puščave...
sama...

Iz dlani v dlan
sipam
pesek spominov
drobni kamenčki
neslišno polze
skozi prste
in padajo na tla.

Ko mi v roki ostane
le še
nekaj zrn
skušam z drugo
ujeti trenutek
in zaživeti v njem.

IVICA TEPEVNIK

PREMOR OB GLASBI

Sence luči že dobivajo svojo dokončno obliko, skle-pajo roke in pletejo žalno tančico deževne noči. Čutim, da nekje dežne kaplje hladijo vroče cvetove pomladi in se vpijajo v žile cvetov, prav tako, kot se ta noč, ta dež, ta pomlad... vpija v življenje nekoga.. Prav gotovo pa se nekje prav ta dež prepleta s cestno umazanijo, poskuša ublažiti smrad po človeških odpadkih, sprati ves sijaj in gnus dneva in ljudi, ki so bili njegovi glavni junaki. Želi, da se tudi noč rodi enako kot dan — brez cestne umazanije ali vročih cvetov. Tako kot mati prvič okoplje novorojeno bitje, tako želi ta dež še zadnjič sprati dan in prvič nežno, plaho in z nedorečenim upanjem — okopati noč in jo pripraviti, da se bo zapletla v žalno tančico.

Tudi moje misli se odbijajo kot dežne kaplje v lužah, skačejo zdaj sem, zdaj tja in pletejo tančico nedokončanih misli. Se jih bojim dokončati zato, ker samo preišljevanje dostikrat rodi dvom, bes in nezaupanje? Ali pa je moj strah globlji in si nikakor ne bi mogel podati roke z njihovo resnico?

Vračala sva se iz kina. Iz tistega labirinta zameglenosti, lažnega blišča in propadanja jazov. Prav pa imajo tudi tisti, ki pravijo, da tudi to mora biti. Za dobri dve uri sva odvrгла probleme kot ponošeno obleko in se skoraj stepla za novo... Po vsem tem moj JAZ ni bogatejši, pa tudi revnejši ne. Vsilili so nama pokvarjeno jed in sedaj luščiva užitno od pokvarjenega. Utrujena obraza sva ponudila dežju in se odcepila od zaslepljenih postav. Bila sem srečna. Zato, ker sem čisto nagonsko zaslutila, da ne sodim med te postave. Srečna, ker sva skupaj na vročem licu začutila hlad dežja.

Doma je rekel, da bo še film po televiziji. Nisem verjela, saj je bilo že dovolj pozno. Če bi preštela ure, ki sem jih zapravila pred to "škaflo", bi se verjetno zgrozila. Zgrozila, ker se pustim tako zaslepiti in popustiti svoji slabosti. Dobro, če sva že pričela neumnost s kinom, jo bova pač dokončala s televizijo. Rekel je, da je naslov filma "Ženska". Zdelo se mi je vse skupaj izmišljeno, saj me je naslov nekako preveč pritegnil. Nenadoma sem postala besna in ne bi razumela šale. Ne vem zakaj, prav gotovo se mi je zdel naslov filma tako resen in odgovoren, da bi bila vsaka šala — razočaranje. Še preden sem se uspela prepričati, ali je res na sporedu film s tem naslovom, sem že slišala prvo pripombo: saj to je pa žensko delo... To je bila med nama že tolikokrat odprta rana in ničkolikokrat je o tem že tekla živahna razprava — misli pa so še vedno ostale nedokončane. Morda ga je na to spomnil naslov "Ženska" ali pa ga je motila nenadna mučna tišina, ki je nastala in se mu je nenadoma zahotelo "zanimive" in živahne razprave. Vedel je, da je to moja najbolj občutljiva "točka" in da imam o tem že dokončno oblikovano mišljenje, ki je močno zakoreninjeno v meni in tega ne bo mogel nikoli nihče spremeniti. Morda je v meni preveč ženske duše, da bi lahko zatajila to, kar sem. Ne, tega ne bom mogla nikoli narediti. Zavali-la sem se v fotelj, kot bi iskala udobnejši položaj za "boj". Vedela sem, da to tudi bo, saj nihče ne bo pustil. Pozornost sem nenadoma preusmerila na film. Bil je dokumentarni, brez monologov ali dialogov. Videla sem temne, sklonjene postave z velikimi koši na hrbtu, in utrujene korake v snegu. Podoba je bila pretresljiva: boj ženske za življenjski obstoj. Kdo ve, zakaj to podoba še vedno nosim v srcu in zakaj bo tu tudi ostala. Sklonjene postave, veliki koši na hrbtih, razbrazdan in nem obraz, utrujeni koraki, ki gazijo pot v visokem snegu; nema drevesa, meгла in sneg. Režiser filma je imel prav: vsak glas bi podrl to skladnost postav s pokrajino. V tej zamaknenosti me zmotijo besede: žensko delo je to in to, moško pa to pa to... tako je bilo in tako vedno bo! O, ne dragi moj! Zame to nikoli ni bilo in nikoli ne bo! Zato, ker enostavno ne prenesem delitve dela na-moško in žensko. Priznavam le fizično težje oz. lažje delo. Udarila bi z roko po mizi in mu zakričala v obraz, samo da bi sprostila svojo napetost, ki je vedno bolj rasla. Namesto tega stisnem pesti in opazujem belino členkov. Ne, ne čutim bolečine — vsaj na rokah ne. Razočaranje in jeza sta močnejši od tega. Teče burna razprava o lahkem in težkem fizičnem delu. Gospodinjsko delo je zanj lahko fizično delo — torej žensko delo. Zopet vzkopim: morda je res fizično lažje, toda ne imenuje se žensko delo, saj je enako žensko kot moško delo. Res misliš, da bom zatajila samo sebe, zatajila tiste ženske, ki so že nekđaj to razliko izbrisale s svojo krvjo in ponižanjem? Oprosti, ampak tega ne morem narediti! Opazujem te. Tudi tvoja mirnost je že izginila, izdajajo te oči in roke, ki so ušle tvoji samokontroli, ki sem jo že tolikokrat občudovala. Čutim, da me bo tudi moja samokontrola vsak hip izdala, zato si namerno dopovedujem, naj mi glas niti malo ne zatrepeti, naj me ne izdajo pobeljeni členki na rokah. V obraz bi mu zakričala, da bi se moral s takim mišljenjem roditi stoletje prej ali morda prepričevati koga drugega. Greva celo tako daleč, da si že skoraj razlagava zgradbo človeškega telesa in njegovo delovanje. Vse skupaj se seveda nanaša na fizične zmogljivosti. Vem, da je narava dodelila enemu več, drugemu manj fizične moči. To je prva točka tega pogovora, kjer se oba strinjava težko pa bo, če bo tudi zadnja... Imam občutek, da prstovoljno "seciram" možgane in živce in vse, kar k

temu sodi. Oči mi zopet uidejo k nemim postavam na filmu, k skalnatim obrazom — iz vsega tega veje mračno ubijajoče vzdusje, ki lebdi tudi nad nama v tej sobi in se zaradi svoje teže ne more nikamor premakniti. Dosti mi je že tega "seciranja", filozofiranja in ovinkarjenja. Stopim v odkrit "napad": ali tudi ti delaš razliko med ženskim in moškim delom, ali to razliko res priznavaš? Vsako vlakno mojega telesa se napne in napeto pričakuje odgovor. Vem, da bo to odgovor na vse in globoko v meni teče monolog strahu: saj ne more, ne sme biti tako, saj on, ki je del mene, ne more, ne sme misliti tako...

Vse v meni kriči: prosim te, reci samo to, da te razlike ne priznavaš, prosim te, reci, reci, saj lahko s tem marsikaj rešiš: najino srečo, moje razočaranje, sebe.. Kot električni val me spreleti občutek, da se morda niti ne motiš tako zelo, da se morda vsaj v bistvu strinjaš z mano. Morda želiš povedati le, da lahko ženske opravljajo fizično šibkejšo delo kot moški. V tem se oba strinjava. Samo ne ločuj dela tako neumno, tega imenovanja enostavno ne prenesem: žensko in moško delo! Prav mar mi je, kdo bo odšel kot zmagovalc s tega "bojnega polja". Samo reci tisti stavek, ki si ga želi prav vsako vlakno mojega telesa: take razlike tudi jaz ne priznavam. Tvoje oči pa so se smehljale tej moji napetosti, gotovo sem se ti zdela kot otrok, ki komaj čaka, da dobi lepo igračo. Nenadoma postaneč čudno miren, umirjene in preišljene kretne rok se ujemajo s tvojim glasom, ta tvoja čudna umirjenost se polagoma vpija tudi vame. V glavi mi kot v temnem, zaprtem prostoru odmevajo nekatere besede: veš, ti si preveč revolucionarna, puntarska, zakaj siliš z glavo skozi zid, zakaj še vedno ne spregledaš, da si se zmotila, v svoji zagrizenosti si že kar smešna, tako je že stoletja in tako bo — draga moja — tudi vedno, ti tega ne boš mogla spremeniti... prav, ne vem, če sem zaradi tega ravno puntarska ali smešna, morda tudi silim z glavo skozi zid, tako je včasih res bilo, samo DANES ni, ne more več biti tako, zame nikoli ne bo tako; prav mar mi je, ali bom to lahko spremenila ali ne: važno je le, da me nikoli ne boš mogel prepričati o nasprotnem, te korenine so pregloboke, da bi jih lahko izruval ali skrajšal, saj sebe ne morem zatajiti...

Tvoje oči se razlezejo v očarljiv in poguben nasmeh, tvoj glas izdaja samozadovoljstvo in samo po sebi umevno prepričanje: ne bodi vendar smešna, saj dobro veš, da to razliko priznavam. Da, priznavam jo! Priznavali in dokazovali so jo že mnogi pred menoj, priznavali jo bodo tudi mnogi za menoj — zakaj je ne bi tudi jaz? In kaj boš naredila sedaj, boš spremenila svoje mišljenje? Začudena sem, ker sem nenadoma postala čudno mirna, ne stiskam pesti, ne trepetam, ko govorim. Vem, da so te stokrat preklele besede podrla marsikaj, da so mi odprle oči in tudi mnogo naučile. Čutim, kako se podirajo še nedograjeni upi, kako je črna roka razočaranja segla prav v vsak del mojega telesa, kako se vse to pre-rašča v težo, ki vleče k tlom. Nenadoma stopi v sobo mama. V svoji apatičnosti ne opazim, kaj dela. Nenadoma pa me zdrami glas: kajne, gospa, da je to žensko delo... O, ne, dragi moj, prepričana sem, da si se tokrat zmotil; tudi mama ti ne bo pritrdila, saj ne sme: kajne, mama, da to ni res, da je enako tudi moško? Prvič v tem pogovoru se moje oči smehljajo, morda se lahko v njih razbere celo zmagoslaven lesk. Mamine dobre oči se obrnejo k meni, že z gubami posejan obraz se razleze v dobro znani nasmeh: ja, kaj pa misliš? Seveda je to žensko delo! Kako pa bi bilo, če bi bilo drugače? Tako je tako bo... Ne, mama, saj naju ne smeš zatajiti! Mama, ni tako in nikoli ne sme biti tako! Teža v mojem telesu raste, v očeh se prižge luč razočaranja. Kljub temu zberem toliko moči, da vso to težo postavim na noge in stopim proti oknu. Dež še vedno nadaljuje spiranje, v soju cestne svetilke vidim njegove obrise. Želim nastaviti obraz temu hladu in tej prijetni mokroti, da bi spral iz mene vso to umazanijo besa in razočaranja. Najraje bi zakričala: pojdi! Ne maram tistega, ki tako misli! Pripravljena sem se odpovedati sreči, saj se ne morem zatajiti. Nemo zrem v opustošenje, v dež in noč, moje telo je zarjavelo, ne morem ga obrniti in pogledati tvojemu zmagoslavju v oči. Bo zmagalo srce, bo zmogel razum? Vem, da bi lahko mirno rekla: pojdi! Pregloboko pa si se zakoreninil v moje srce, da bi to tudi zmogla, tako kot tisto prepričanje... Nenadoma pa se obrnem in vidim tvoj obraz zakopan v dlani. Tista ubijajoča teža nenadoma uide skozi nevidne špranje srca, stopim k tebi in zakopljem tudi svoj obraz med tvoje

tople dlani. Vem, zmagalo je srce. Vse moje razočaranje se je stopilo v tvojih ljubečih očeh. Film se je že končal, namesto njega pa vidim napis: PREMOR OB GLASBI. Pogovora je konec, o njem na videz ni niti sledu. Ta PREMOR OB GLASBI deluje name kot čudodelni balzam, ki pa se bo moral kmalu umakniti. Se bo umaknil razočaranju ali tihi sreči? Pogovor je nama veliko pojasnil — obenem pa so misli ostale nedokončane. Morda se bodo zopet kdaj nadaljevale in morda naju takrat ne bo "rešil" PREMOR OB GLASBI.

Dež še vedno pere umazanijo in nedolžnost noči, pere bridka spoznanja in srečen konec, ki je morda šele začetek nečesa.

Ali bo tudi takrat, ko bova nadaljevala ta začetek — tokrat srečnega konca, rešil najino srečo PREMOR OB GLASBI, ali bo tudi takrat dež izpiral smrdeče izločke razočaranja in besa... ali pa bova morala vse to enkrat za vedno — sprati sama?

MLADI PESNIKI IN PISATELJI

META CELCER

Mehko je med naju prišel dan...

Ni bil bel.
Prej siv.
Jesenski.

Zajela sva čas v svoje dlani in sva pila...

pila ...

Velika ura na železniški postaji je umolknila.

Napila sva se ga.
Na najinih obalah je veter razmršil pesek...
in izbrisal sledi včerajšnjega dne...
in umetniško narisal nove, jutrišnje...

Pobožala sva Dan po sivih laseh
in sva imela rada vse ljudi.

V najine oči je zašla ljubezen...
v najini telesi strast...
v najina usta besede s prizvokom bodočnosti...

Peron je že dolgo prazen,
jaz pa te še čutim v svoji dlani.

Stojim tam v sivini
in sprejemam vase poletje.

Ko je bilo Včeraj, sem te našla.
Poiskala sem te v zrnih modrega peska
in te izpila v večerni tesnobi.

Zaživel si v meni kot brazda na moji odprti dlani...

Na mrtvi obali sva zasadila svoja čustva
in jih zalivala s srečo spoznanj...

Vzklila so... modra...

Danes stojiš na postaji.
Z modrim kovčkom v rokah...

Vse tvoje besede,
vse modre kretnje včerajšnjega dne,
vsa poželenja poletnih neviht...

vse...

vse...

VSE si zaprl med usnjene stene.

Dež joče namesto naju.
Še čustva si zaklenil.

Skloniš se nad kovček, da ga obvaruješ pred menoj.

Nekje za obzorji zajoče avtobus...

Otri si solzo.

Ker solza nima cene.

Ker solze ni mogoče kupiti,
ne prodati,
ne zamenjati za staro železo...

Otri si solzo.

JANEZ PERNAT

SPOMINI

Hiša mojega očeta je imela deset birnov posestvene-ga grunta; tako se je oče teh sedem let življenja, kar mu jih je še ostalo po bolezni, ukvrjal s kmetijstvom. S parom krav sva se vozila orat in sejat za gozd na breško stran, kar je bilo za počasno kravjo vprego zelo odročno, ob času žetve pa spet snopje na Bistriške trate, kjer je stalo naše ostrvišče, da sva tam skladala in zlagala rž in jarco.

Desetleten sem se opotekal na ostrvišču s snopi na podajalniku sem in tja, ko sem mu podajal težko snopje na skladno lojtro, navadno po šoli, kjer smo bili odpuščeni ob treh popoldne. Ob žetvi sem šel kar na polje; tam me je čakala tudi južina.

Tam sem se naučil spoštovati naš vsakdanji kruh, ljubiti domačo zemljo, na kateri je rasel in zorel, ob pesmi prepelice v žitu, lepoti domačih njiv, varstvu mejnikov in tihih gozdov...

Ko sem se zvečer po skladanju žita že pozno vračal z očetom v rodno vas in z zadovoljstvom dovršenega dela bredel bos po debelem hladnem prahu ceste, videl že stati polno luno med Uršljo in Komlom, domačo hišo med sadnim drevjem pa zlato obrobljeno, sem vse to imenoval navadno in po domače:

Moja domovina!

Naša domačija je predstavljala nizko, s slamo krito bajto iz brun in z majhnimi kvadratnimi okni. Če si stopil v vežo, so stali na levi strani trije leseni svinjaki. V njih je krulilo in cvililo nekaj prašičev; na desni pa so te vabile tri stopnice v nizko družinsko sobo, kjer je držal strop dolg začrnel tram in ga delil v dva dela. Iz njega se je vsipala večkrat lesena moka, navrtali so jo črvi, naseljeni v njem gotovo že več generacij.

Nisem znal tri-in štirileten vzrok tega škripanja in vrtnanja v tramovju starih in začrnelih sten, pa sem vprašal deda Šimana, sedemdesetletnika, kaj pomenijo ti čudni glasovi; pa mi je povedal, da je to mrtvaška ura brez kolesja, pa vendar že teče dolga stoletja...

Neumno sem ga gledal in ga razumel šele nekaj let pozneje, ko smo žagali to tramovje stropa in sten za drva...

V ljudski šoli v Šmihelu nad Pliberkom sem od učiteljice gosp. Franje Pišek, sedaj 92-letne upokojenke v Ljubljani, pri pouku slišal in si zapomnil o slovanski naselitvi na Koroškem v Podjuni, Rožu in Zilji, ustoličenju koroških vojvod na Gosposvetskem polju, bral na paši zgodovino slovenskega naroda iz zakladnice knjig deda Šimana, bil ob času koroškega plebiscita 1920 dvanajstletni šolar; doživel takoj zatem zapostavljanje slovenskih otrok po tujih nemških poplebiscitnih učiteljih. Kje so ostale njih obljube o enakopravnosti slovenskih ljudi?

Ker slovenskim otrokom ni bilo dano učiti se dalje v svojem jeziku smo se mnogi učili le, da smo doma brali slovenske knjige in tako tudi pisali. Postali smo samouki in samorastniki...

Pišem, kot sem pisal prve črke v mojem življenju. In zlagal jih v besede atej, mama, kruh in oče naš... Vsaka bila je le prošnja mojega hotenja... V njih našel sem te, domovina moja... Blago srce tvoje, tvojo pesem, in tvoj obraz!...

(Nadaljevanje s strani 9)

— Jih je, ko vraga —

Stara babura, ki čemi gori na pomolu in pluva v vodo, jima žuga s prstom in kriči dol:

— Taka imena, mulca, taka. Datlji so, in si zapomnita. O kriščevo volja, o coprnika, o svet. —

— Hej, — vpije Boško — še gade nabiraj, ko jih je cel kup za tabo. —

In jih je res; zato potem pol ure mečeta kamenje in jih pobijata, da šprica vse naokoli in je nazadnje od kupa le še kašasta kačja koža. In ko že lep čas sedita in drug drugemu ponujata cigarete, se babura staruhasta še vedno dere dol:

— A sta jih, a sta jih vse, še pod kamni so, na tisoče jih je. Ubijta jih, ubijta, norca. Za kriščevo voljo, o coprnika, o mulca, o svet. —

— Molči baba! — se potem obrne Boško, da stara kar poskoči in se na hitro izgubi, a od daleč še zmeraj žuga in kriči godrnjaje v tako sončno in božje jutro.

Nekaj časa potem sedita čisto mirno. Doli grmi ob pomol, da neprijetno pljuska razpršena vlaga in je tudi še zelo hladno — voda pa stalno narašča in je slišati drobno kotaljenje finega grušča med mivko; in ker se Maurin domisli, da so tu, kjer se izliva reka, nemara tudi pijavke, vleče noge zlagoma k sebi, dokler ni že čisto zgrbljen in se mora presesti više. Visoka pinija v kotanji, kjer se je nabralo nekaj rdečkaste zemlje, nato že meče dolge sence, ko naposled Boško odpre oguljeno torbo, ki je vendarle še najbolj črna pri vsej vsiljivi svetlobi in izvleče novi Pibb in kaže Maurinu neke slike in se hahlja pohotno, tako skozi nos in stisnjene ustnice. Maurin pravzaprav ne gleda; strmi v neko nevidno točko v zraku in v mislih ima tisto posušeno seme, ki se prebija skozi slab papir one revije.

Nekako sadrasto nebo z dokaj usahnjeno modrino se nato spušča vedno niže, kakor da se ne jutri in se še obarva s temnimi otenki in le tu in tam silijo dol stebrasti prameni svetlobe. Čisto nizko nad vzburkano gladino potem preleti golob, nad reko se v širokih lokih in previdno spreletavajo krokarji. Malo od obale s počasnimi zamahi plava proti toku neka ženska. In morje se umirja. Maurin sprejema vse kakor velikansko gibljivo sliko in je nenadoma med njo in njim nevidna meja, ki ga z nedoumljivo krutostjo postavlja v prostor čudno zatemnjenih barv. Še bolj živo zato izstopa belina na oni strani, in zdi se, da prihaja tudi zvok, grozljiv in nesmiseln.

Potem se v tesnem prostoru začrta senca nekega telesa in pride kmalu ven tudi obraz z velikimi voljnimi ustnicami in te se potem premikajo v hitrem tempu, a globoki glas, ki prihaja stisnjeno čez mlahave glasilke, je nerazumljiv in preteče raste.

In raste tudi odurna glava, razsušena koža na ličnicah poka pod pritiskom, oči stopijo ven, dokler iz nabreklih žil ne brizgne kri in se ulije tudi slina čez napihnjene ustnice. V onem prostoru se razbeže črni krokarji; presunljivo zakriči golob nad vodo, le morje buta kakor zmeraj, počasi, premišljeno in silovito.

— Kako je vendar hladno in mračno to prekleto vreme, — reče potem Boško. In — oči imaš rdeče — je slišati iz take daljave. Še vedno lista Boško po Pibbu, še zmeraj gleda v slike. Maurin je zleknjen in pred neverjetno podobo od prej zapre oči, in ni nobenih čudnih slik več. Vse je tako mirno, ubrano, vesoljno. Pozno ponoči pa je kričala starka na pomolu noter v prostor:

— O kriščevo volja, o usoda, o ljudje, o svet. —

— o kriščevo volja, o usoda, o ljudje, o svet. —

IN VPILA JE ZMERAJ, VEČNO IN NATANKO
PETNAJST MINUT, LE OD SKALOVJA
ONKRAJ ZALIVA JE MORDA MALO ODME-
VALO.

V globoki jeseni, že ob suhem nalomljenem in mračnem trstičju, posebno ob viharnih dneh divje buta in valovi čez visoki nasip, da je vdrto zemljišče kmalu polno sipinaste rečne vode, zdrilizganega blata in masne penjene brozge in tudi koruzno strnišče, ki je vsaj nekoliko više nad močvaro, se navleče vlage, ki rine spod neba in še od reke sem. Za strniščem je takoj za razdrapano šupo veliko in na novo pozidano poslopje, kričečih barv po zidovju in naoknicah in pod vijoličastim svodom, je iz ozadja vse kar

nekam preveč okičeno in vpadljivo. Ob bregovih, na dokaj peščenih tleh, koj čez reko, je zatlačeno velemesto, da čez noč prihaja hrup in bleda neonska svetloba od reklam in od luči z visokih stolpnic. Zdaj že rahlo vzvalovi večerni zrak od zahoda, se potem odbije od poslopja, obarvanega vinsko rdeče, z nekaj belkastimi madeži od poletnih neviht in z velikimi pastelno zelenimi naoknicami. Od vrb se siplje sivo rumeni prah, da je vse kakor v megli. Dolgi vitičasti poganjki se tesno pritisnejo ob vejevje in ob razraslo deblo, le tu in tam odleti prhel osušek v listje bližnjega topola in na s tanko skorjo zemlje prekrite korenine. Nebo pa je sivo, globoko in mračno.

Maurin je v zmeraj mračnem in ozkem dolu, kjer je vse nekam tesnobno. Celo zrak težko in togo lebdi nad močvirnato baro in slišati je skoraj vsako noč šum nalomljenega in trhlega vejevja, ki se pomeša zateglo in samotno z oddaljenim krikom divje jage. Tako plane sunkoma skozi noč in ga ne uduši niti topotanje debelih kapelj po gnilem listju. Potem, ko že silovito treska spod nad globačo pritisnjene neba in se zapirajo plašno tudi naoknice doli v trgu, se premakne sparjeni zrak nad zaraslo goščavo in pokljanje in drgnjenje vejevja ob hrastova debela udari na uho mnogo močnejše, kakor preplašeno bevskanje psov po odmaknjenih kmetijah. Nemara, da je mogoče vse to res; in je nemara tudi res, da v polomljeni šupi visi Maurin že ves teden.

— Hej, — vpije Boško — vse je le vprašaj! — In zdaj je mir, tišina, tišina ...

FRANC PEČNIK

Haiku

V jesenskem dežju
iz lisičk
sonce svetleje žari

zakaj neki
ne vstane in ne gre
osamljena klop

luči mesta
pod temnimi valovi smrek
lovijo sapo

z okna visokega
namakam noge
v tihi beg noči

v parku
kresnice
zmeraj zamujajo

IVAN CIMERMAN

Besedizmi

Prestol ste mi dali, besedo si bom vzeti!

Človek, ki ne drži besede, ne obdrži prijateljev.

Pri dvajseteroboju slovenskih založb še vedno padajo kupci knjig.

Jezik ima, stil tudi. Manjka mu le še tiskarna.

Ničla pri ničli, iz njih je veriga za divjo besedo.

Nevarni misli je bolje dati državljanstvo kot pa jo poslati na varno v tujino.

BORUT BONČINA

Avtoportret

Lep nisem

a

imel
sem
lepo dekle:

kavbojke ozke, v laseh prhljaj, izpuščaje po hrbtu, ščetine na obrazu, čevlji št. 43 in strgane adidaske, dvesto in več kosti, očala na kratko-daljnovidnih očeh, skrivljena hrbtenica.

Coca Cola Blues

Stal sem ob zidu

poslušal sem
bobnjev bluss

čez oči
so obvezo
mi črno dali

od vsega
na prsa

so mi prepeli
papir

s križem
pa čeprav vanj

nisem verjel
Na zid

popackan
pa je nekdo
ob salvah
pisal

Coca Cola,
to je ta pravo

TONE TURIČNIK

GLAS STOTIH KOLEN

Obsedela sta utrujeno po sobotnem zajtrku: on in ona — mož in žena. Na nasprotnih straneh mize, naložene z umazano posodo in ostanki kruha, drobtin, režlji klobas, thomy majonezo na krožniku, koščki sira in paradižnikov, z barvo kave in čaja v skodelah, podoba razdejanega idiličnega tihožitja, ter s polnim prostorom dolgočasne naveličanosti in puste oddaljenosti.

Morda brez misli.

Tisti trenutek morda tudi brez cilja.

Ooohhhh!

Ta njen nepričakovani vzdih je bil dolg in nabit z neučakanostjo, črvičkom, ki grizlja zbranost in bližino in v vseh živcih rahlja naperke napetosti in nemira, zamah z roko, povišan glas, pogled, ki te neoprijemljivo določi za krivca brez krivde. Brez načrta jo je poškilil in bil tiho.

Potem je živčno prihrumela muha na dmizo, prepričljivo zopno, predirljivo predrzno, nadležno in vsiljivo in — kamikaze — jurišala na razdejano idilično tihožitje. Obupno nestrpno je zamahnil za njo. Divji beg — o kako prestrašeno renčanje! — jo je rešil.

— Mrha hudičeva, je rekel in razglasil poraz, nejevoljno in dokončno.

Kot bi dahnil južni vetrovi: priliznjeno in bolj s prošnjo mu je zapovedala:

— Moraš odpovedati, dragec!

Jedro zahtevka je bilo temno težko, sivo svinčeno. Zmencal se je na razlavtanem stolu; ah, to prekleto lajajoče škripanje! Kot drevo, ki se z ogromno težo zavrti na panju — prebledel krik, potem pa nemočno pade.

— Moraš odpovedati, dragec sladki! Danes nisem razpoložena za take bajže. Zbita sem. Naveličana. Cota. Tega podrepnega slinjenja in zlaganega hvalisanja imam čez glavo. Do tu! Kar groza me je oglodanih čvekarij: eno in isto, gospa sem, gospod tja, prazno, lajnasta lajna, da, da, tako, kot golaž, večkrat prekuhan, da se vleče, neokusno. Vsi ti buljijo pod roke in noge. Zakaj pa mi ne bi bili gostje? Izmlili si karkoli: da nas ni, da gremo kam, recimo, na Pohorje, da... pač karkoli.

Potem dobiš! Popoldne, po kosilu, kadarkoli hočeš. Upira se mi kar naprej strežba, nepregledni kupi umazanega črepovja in obiranje in hinavščina in nasmihanje in laži in desetkratno pogrevanje pogretega in prečvekanega in vse to. No, daj, ljubi dragec sladki, zlat boš!

Široko vabilo zdravega lica, velik hlebec medenega smehljava. V očeh se je zibala svilnata toplina: koliko privlačnosti! Pod tem orožjem so vedno padali junaki!

— S čim ne sejmariš! je rekel. S širino očitajoče ujedljivosti in tanke uporne užaljenosti.

Prej še nikoli ni tako govoril: zaslutil je bežno, da je izziv, protest, celo spopad.

— Bom vprašal, je premaknil pogovor in širino in tankost glasu. Vzdignil se je, se opravičil in odpravil. V mesto.

...

Oči je široko uperila — kot objektiv — v obraz, da bi razbrala: čakala je na tisto pričakujočo besedo. Molčeče vprašanje je odmevalo po prostoru in obviselo v zraku. Pod stropom. Pod svetilkami. Nič ni rekel. Vse stvari je po spisku drugo za drugo, počasi in pretehtano, resno in narejeno, zaradi igre in zgledno, po vrsti in velikosti zložil na mizo. Večje in manjše škatle, bele, sive, plave. Konzerve. Steklenice. S kričeče pisanimi nalepkami. Zavojčke, drobne in večje. Veliko.

— Tu je, je rekel. In račun.

— In tisto?

— Kaj, tisto? Tisto? Ne bo jih! Ne bo jih doma. To je vse.

Z nekakšnimi gosti se bodo odpeljali. Pa Pohorje. Na Pungartu bodo imeli piknik.

Na konec zvoka se je obesila in tam opletala zasmehujoča živčnost in — kajpak — pramen neprečljivosti. Uho je v tem trenutku hote ali nehote ta glasovni slalom preslišalo.

— Oohh, krasno! Krasno! Pa morda mi je le nekoliko žal:

to dolžnostnostno reč bi opravili, pa amen. Tako pa je še vedno v prihodnosti. Preteklost je včasih lepa reč! Toda vseeno. In plačilo računa?

— Nič nisem rekel, je rekel.

Rahlo trdo, s kančkom nespoštljivega očitjanja.

— No, no!

— Pa še tu imaš za muhe, te mrhe preklete mi gredo na živce.

K zalogi na mizi je postavil muhač.

— Tako, zdaj grem na vrt!

Veliko vprašanj je ostalo — nerešena križanka — in zavrnitev, ki je ni pričakovala, in nepripravljenost, ki je ni bila vajena.

Redko se je to zgodilo.

...

Brez vneme sta pospravljala črepinje po kosilu: pomivala in ropotala, brisala in ropotala in zlagala in ropotala. Svetlo žvenketajoče in kovinasto temno. Slišati je bilo tudi šumenje cetove vode, lomljenje pen in topo pljuskotanje: naveličan jazz koncert.

Nič besed. Dolgo. Kot je dolg teden pred plačo.

Z meglico žalosti in s ščepcem očitjanja je obarvala svoj glas:

— Pa nisi govoril resnice! Saj niso imeli gostov. Doma so bili. Vsi. In prav nerodno mi je bilo. Vročina me je sprehajala po vsem telesu. Opletala sem ko... ko... ko prevelika janka med nogami. Zakaj nisi povedal, da si odpovedal? Zakaj nisi govoril resnice?

Globoko v vodo je potiskala krožnik in samogibno s krpo drsela v krogu po njem. Kot bi to že delala tisoč let.

V okroglem loku se je zlomil in odložil pod umivalnikom. Bežno se je je dotaknil.

Ko se je vzravnal, ga je dolgo razpolovljeno gledala. Tudi on. Kot tujca na križišču — v nekaj besedah si lahko povesta vse ali pa se v molkom pozdravita in poslovita.

— Zakaj?

— Zakaj, zakaj?! Pač tako, da je zanimivejše. Neresnica — je huda beseda. No, neki osrani razlog je že bil. Zdaj je tako vseeno. In na vse strani urejeno. Krivdo prevzamem, jasno! Kot vedno. Se opravičujem, vaša gnada! Kaj še želi, vaša gnada!?

Igra, ki kreše. Ob iskri se vžge! Pač tista, ko človek razpostavlja kulise in ne želi, da bi kdo za te kulise porinil nos, še manj oči ali kak drugi del radovednosti.

— Ampak vznemirja me "osraaani raaazlog?"

— Morda!

Toda zdaj je že preteklost, ki nanjo seda prah: komaj opazno, droben, siv, nagnusen prah, slišiš, tak, ki ti v kotu pramena sončnih žarkov vzbudi misel o higieni, bacilih, virusih, gnoju, dreku, umazaniji. To je že mrzel in dvakrat prežvečeni golaž. Ki se vleče, slišiš! Ki smrdi. Ki redno vzdiguje. Riga. Žnudi. Tako.

— Dobro, mar nisem vredna, da vem!?

Nič me ne pobožaj!

Nič me ne poljubiš!

Niti posebej prijazne besede mi ne rečeš! Hladno, tuje se pogovarjaš! Zbadaš!

In hudournik solz se zbira: svilen bleščecih in težkih v kotih.

— To vsekakor ni res, je rekel. Morda nekoliko grobo, z zvišanim tonom in jedrom resnice. Kot bi hotel postaviti visoko zapornico. Kot bi se zagledal nerodnega, pa bi si dopovedoval, da ni.

Pospravila sta oprano opremo.

Mali prostor se je napolnil s prostim časom in vonjem po lesketajoči in cisti posodi.

Nič več besed! ne takih, ne takih!

Šla je na vrt.

On je legel.

Kmalu je zahrllil.

...

Nekaj havde je izpulila na vrtu za hišo med bahato solato, visokim korenjem in košatim peteršiljem in tipala k razlogu:

— Zakaj, zakaj? Fajfež je fajfež! Reban gloda vsako kost, pa jo dobi tako ali drugače. Toda on! Užitek, ker je užitek! Brez pogojev! Toda: končna postaja je ista.

Pazila se je v sebi z nemirom in črno bolečino.

Mora dognati, jo je gnalo.

Mora vedeti, jo je zavedelo.

— Zavrnitev, udarec! Mar nisem plazeča cunjca s povzdignjenimi rokami in svetniško zvijajočim pogledom? Nekaj, kar je manj, kot bi smelo biti!? Povaljana smrklja! In nič ni rekel.

Več ni mogoče popraviti: ostaja kiselkast, zoprni okus. Opravičilo — larifari! Bolj kot vem, občutim,

NIKO R. KOLAR

DR. WERNER BERG praznoval 75-letnico življenja

Akademski slikar dr. Werner Berg

Akademski slikar dr. Werner Berg je 11. aprila letos proslavil 75-letnico življenja. Ta visoki jubilej je dočakal na Rutarjevem (Rutarhof) na Koroškem. V krogu številne družine in v svoji izvoljeni domovini. Že nad štirideset let živi in vztraja na Rutarjevem dvoru, severnovzhodno od Obirja na področju predgorja, pod katerim se izliva reka Bela v Dravo. Tukaj je njegov svet, dalenj in bližnji, ves domač in

da je tako. In koliko telesne moči je v njem! Pa zdrave strasti! Razumevanja! Je to vzgib, ki mu lahko sproži misel na drugo? če se zagleda?

Kot prisluh jo je prestrašila ta pomisel. Kot bled blisk daljne slutnje.

Po večerji se je preprosto stisnila k njemu, ga z vonjem emotion parfume spray raznežila in s toplo, trdo strastjo poljubila:

— Ti moj hrtan neumni, ti kujavec, je rekla in se z levico odločno splazila v njegovo mednožje ter poiskala mehko, ki je hitro postajalo vse trše.

— Pridi! je dahnila. Vsakega trenutka, ki steče v prazno, je škoda. Najbolj pa tega in takega.

Ooohhh!

Kot bi zašepetala davnina: ognjeno vroč glas babic in prabavic je bil to, glas rodov, ki so se jemali za ljubezen in strast, za užitek ali rojstvo.

Na zlibranem kavču je ležala stegnjena muha. Smešno krevljasta in na hrbtu.

Zamahnil je z dlanjo in padla je na tla.

Po em sta se začela slačiti.

nepoznan. Takšen kakršnega umetnik potrebuje, da lahko naslika belino in tišino zimskih noči, da lahko upodobi trepetajoče nebo v opoldanski vročini, ki se dviga nad požetimi žitnimi polji, da lahko prisluhne govoric drevesnih vej, upognjenih nizko k zemlji.

Dr. Werner Berg je bil rojen 11. 4. 1904 v Elberfeldu (Porenje). Od leta 1924 je študiral državnoznanstvo na Dunaju. Zatem je študiral slikarstvo na dunajski in münchenski akademiji (Sterrer, Meisterschule Karl Caspar). Spodbudo in pomoč je dobival od Emila Noldeja — znamenitega norveškega slikarja. Leta 1930/31 se je preselil v spodnjo Koroško (Rutarjevo). Tukaj živi in ustvarja še danes. Doslej je imel številne razstave doma in v tujini. Posebej pa je omenbe vredna njegova retrospektivna razstava v Slovenjem Gradcu leta 1971. Na tej razstavi je avtor razstavil svoja olja, pastel, grafiko in risbe s svinčnikom. Hkrati pa mu je Umetnostni paviljon izdal tudi odlično oblikovan in bibliografsko popoln katalog razstavljenih del. Omenim naj tudi, da je slikar Berg uredil v Pliberku svojo galerijo, ki ima na stežaj odprta vrata vsakemu obiskovalcu, predvsem pa našemu koroškemu človeku.

"... V Bregu odkrijemo mojstra mogočnih barvnih akordov, nič malenkostnega, nič negotovega in nobenih nevtralnih področij ni, ki bi izdajale popuščanje v tem neizprosnem boju za resnico forme. Da ima ta resničnost toliko možnih variant, kot je osebnosti, ki jo odkrivajo, nam dokazuje zgodovina umetnosti. Pri slikarju z Rutarjevega je mogočnost, ki jo izžareva upodobljeni svet, pogojena z njegovo voljo, da prodre do bistvenega v človeku, do tistih prvin, ki omogočajo človeku, da vztraja in ustvari v svojem življenju tudi popolnejšo, bolj harmonično obliko življenja, kot mu jo ponujajo in vsiljujejo zunanje okoliščine."

Tako je zapisala na koncu uvoda v katalog razstave umetnostna zgodovinarica Špelca Čopič iz Ljubljane. V ničemer se ni zmotila. Bergova ustvarjalnost iz zadnjih let nam samo potrjuje to resnico in zategadelj smo občani občine Slovenj Gradec še bolj srečni, da se lahko pridružimo čestitkam našemu dragemu prijatelju in častnemu občanu občine Slovenj Gradec. Iz srca želimo mojstru in umetniku dr. Wernerju Bergu še vrsto let ustvarjalnega življenja!

FLORJAN LIPUŠ

IZJAVA

Tistega malčka, ki mi je pomolil mikrofona, prosim, da se kar se da hitro javi. Sporočam mu, da sem mu namenil mastno nagrado in bo najbrž preskrbljen za celo življenje. Lahko bi to laskavo vsoto, sad dvajsetletnega štedenja, dodelil tudi kateremu svojih otrok, o katerih je znano, da letajo v raztganih oblekah, vendar sem se od vsega začetka nepreklicno odločil za neznanega malčka. Zdaj čakam nanj vsak dan, da dvigne, kar je zaslužil.

Werner Berg: Mlada in stara kmetica, lesorez, 1967

Ko sem pretekli teden na križišču sredi mesta ustavil avto, mi je neki tuj šolarček skozi odprte šipe nastavljal mikrofona in me vprašal za mnenje, ki ga imam o narodnem položaju na Koroškem. Koroški Slovenci se bodo ohranili, sem povedal v hitrici, posvetila je zelena luč, za menoj so že trobili, in že nas je vzela cesta. Nekaj ulic me je ta dogodek še poslil, končno niso vakdanja taka odkritja, da je magnetofonske aparate z mikrofonom vred treba šteti med otroške igrače. Bil sem izredno zadovoljen tudi zato, ker se mi je tako poceni razodelo, kaj naj kupim otrokom za naslednji božič. Med opravi v mestu pa sem na zadevo popolnoma pozabil.

Lahko si predstavljate moj dolgi obraz, ko pridem zvečer domov in komaj še najdem svojo hišo. Bila je docela zadelana z avtomobili. Kamor je segalo oko, povsod avtomobili. Dva mercedesa sta zapeljala na zelenjavni vrt in pokrila pod seboj dve gredi fižola, dve gredi špinace, gredo solate in gredo jagod. Starejše železno kljuse je tiščalo svoj rilec v drvarnico, drugo vozilo pa je sedlo z vsemi štirimi v bazen, v katerem smo popoldne oprali krompir. Pred hišo, za njo, v bregu, po trati, povsod avtomobili. Nekdo je postavil svoj avtoček kar v klet, ostali, ki doma niso več našli prostora, pa so jih pustili kar na cesti ali pa so zasedli sosedovo dvorišče.

Jasno, da je bila hiša polna ljudi. Žena jih je gostila z večerjo. S klobasami in kislimi kumarami v rokah se je tlačila množica skozi hodnike, kuhinjo, delovno sobo, skozi spalnice, kopalnico s straniščem in podstrešje. Pri mojem vstopu nastane taka zmešnjava, da mi je nemogoče opisati dogodke po vrstnem redu. Novinarji, narodni voditelji, zastopniki krajevnih društev in predstavniki osrednjih organizacij, celo pripravljene odborniki še neustanovljenih društev, obdani vsak s tajnikom in stenotipistko, povrh

še vsak z enim članom nadzornih odborov, vsi ugledni pač, ki so slišali mojo izjavo po radiu, se zaženejo vame, z navdušenim vzklikanjem in enkratnimi besednimi konstrukcijami razprostrejo roke in začelo se je splošno objemanje, ki se je razširilo tudi na mojo ženo in otroke, ali pravilneje stiskanje in mletje, počasi se prevračajoče v ples, pojevanje in popivanje, ki je trajalo dolgo v noč. Okoli polnoči smo zavili otroke v rjuhe in jih položili spat v čebelnjak.

Ko se je v jutranjih urah zbasal zadnji mercedes z mojega fižola, sva si bila z ženo enotna v tem, da začnemo novo življenjsko obdobje. Krivulja mojega ugleda se je mahoma povzpela navzviš. Po tolikih poizkusih, da bi z literaturo, bralnimi večeri, z antologijami, z izdajanjem revije kaj dosegel, se je končno pokazalo donosno, edino koristno področje. Iz tega spoznanja sem ustvaril še nekaj izjav, ki jih, skrbno spravljene v aktovki, za vsak primer nosim vedno pri sebi.

Krožnike in pribor smo naslednji dan polovili iz luž po tleh. Steklenice, kozarce in skodelice smo pometli izpod pohišstva. Polomljeni stoli še sedaj čakajo v mizarjevi delavnici na ortopedsko postrežbo. Za ta čas smo okoli mize razvrstili nekaj starih pivnih zabojev. Sicer pa nam je miza zdaj itak odveč. V shrambi ni več riževega zrna, v celi hiši razen vode nobene tekočine, v kleti le še premog. Okna smo začasno zamašili s kartonom. Nekaj dni so spet sveče in petrolejke zamenjale električne žarnice. Ko bodo stene na novo prepleškane, bomo skušali obesiti tudi cvetlične lonce, koledarje in ilustrirane izrezke na stara mesta.

Po podatkih statističnega urada na Dunaju je doslej slišalo ali bralo mojo izjavo nekaj milijonov ljudi. Koroški Slovenci se bodo ohranili. Pozneje sem tej izjavi dodal še tri epohalne besede — "na svoji zemlji". Vse časopisne agencije so jo nespremenjeno prevzele. Škofijstvo je dalo besedilo natisniti na vse velikonočne voščilnice. Slovenska prosvetna zveza mi je še tisti večer obljubila Drabosnjakovo priznanje, še isto noč pa mi je kitajski Pen klub v Pekingu telegrafično ponudil mesto predsednika. Andrej Kokot je na kraju samem, še tisti večer, zložil nov cikel pesmi in jim dal naslov Oj Karavanke. Objavljene bodo v zbirki Biseri moje umetnosti, pri založbi Konzul. Mohorjeva družba bo prihodnje leto začela z izdajanjem antologije. Izjave predstavnikov koroških Slovencev po drugi svetovni vojni v zvezi z borbo za narodne pravice. 26 knjig, vsaka po 1.200 strani, leksikalna izdaja. Založba Drava je razpisala nagradni natečaj pod geslom "Izjava usode — usoda izjave". Industrija je v strahu za papir. Letošnji lesni velesejem bo v znamenju tega razpisa. Število nagrad je zelo visoko. Končno: čemu dobivamo državno subvencijo? V Železni Kapli pa bodo hotel, ki ga zidajo, imenovali Ohranili-se-bomo-hotel.

Prvi četrtek po tem dogodku sta tednika prinesla javno zahvalo za tako optimistično izjavo. "Hvala vam, v imenu napredne Evrope in vsega človeštva!" Na novi maši v Selah, ko sem inkognito stal pod temnim Oswaldovim korom, mi je zašepetala neznanica na uho: Mati, domovina, Vi! Heimatdienst je zdaj pripravljen priznati, da se je ustoličevanje koroških knezov na Gosposvetskem polju izvrševalo deloma tudi v nenemškem jeziku.

Zadnjič sem bil na domači prireditvi. Pred začetkom se je suflerka obrnila in pomahala prijatelju v občinstvu. Ko me je zagledala v sredi druge vrste, je sunkovito zajela sapo in padla v nezavest. V drugem dejanju se je preril do mene prileten mož in mu dolgo vroče stiskal roko. Potem je sedel na moja kolena in mi začel pripovedovati iz svojega težkega življenja. Obnovila sva precejšnji kos slovenske zgodovine, razvila precej živahen osebni pogovor, ki sem mu potem še jaz nadodal nekaj pomembnih stvari iz svojega življenja.

Po predstavi sem sedel v kavarno. Kmalu se je nabrala skupina gostov, ki se je muzala in sukala pri vratih, ne da bi posedla, čeprav je bilo dosti miz praznih.

Pogledovali so name in si stregli z očmi, češ ta je tisti, ki pravi, da se nam ni kaj bati. Ko sem vstal od mize, se je družba spustila v dir proti moji mizi in vsak je v strašanski ihti skušal sestiti na moje bivše mesto. Plašna natakara je ravno še našla zavetja med garderobo. Dva so zapeljali ranjena v bolnico. zaradi pretepa so morali kavarno za nekaj ur zapreti.

Pred kratkim so v moji vasi razpustili šolo in namesili zasilno pošto, ki mi dostavlja dnevno na stotine pisem, razglednic in jedilnih zavojev. Včeraj si je skupina iz Slovenije ogledala koroške samopostrežnice. In seveda nakupila kako srajco ali predpasnik v koroških narodnih barvah, suvenirčke, miki miške za male, vrtno palčke. Zvezin avto je drdral od trgovine do trgovine. Jugoslovani so vadili svojih sedem nemških stavkov, prtljažnik avta se je polnil. Proti večeru je bila družba nared, samo razglednico bi mi bilo še treba poslati. Je mogoče, da ta skupina, da nihče od te skupine ne ve za mojo izjavo? Koroški Slovenci se bodo ohranili na svoji zemlji? Kje živijo ti ljudje? — Tako torej! Prva skupina turistov, ki mi ne pošlje razglednic. Slovo na Ljubelju je prisrčno, zvezin prtljažnik se vrne spraznjen, šoferski tajnik poln stikov v Celovec, berem v listu. Nič o izjavi! Jutri bo moja pošta za razglednico revnejša. Čas bo, da spravim v promet naslednjo izjavo! ...

Davi sem se peljal prav počasi skozi mesto. Na vsakem križišču sem dolgo stal. Tudi če je kazal semafor zeleno. Vsa okna avtomobila sem imel odprta. Nič. Niti sence o kakem mikrofona. Med potjo domov zagledam hišo, ki jo oblegajo avtomobili. Vsa izdelana je od vozil. Na dvorišču, na trati, v kokošnjaku, okoli hiše in hleva, povsod avtomobili. Dva mercedesa sta zapeljala na vrt in pokrila pod seboj dve gredi graha, dve gredi čebule, gredo česna in gredo petršilja.

ANDREJ KOKOT

Majske trave

*Visoke in ponosne
so majske trave,
kajti one vedo,
da so podoba pomladi.*

*Vendar udano
čakajo rosnega jutra,
da se otenejo v srebrni lesket
in ko se bodo sklonile
nad koso in tiho
padle pod sončno nebo.*

*Majske trave
slovesno gredo v smrt,
zakaj one vedo za svoj čas!*

V mojih poljanah

*V mojih
poljanah
se svet v skale ježi.
A veter še vedno brusi
svoje zobe,
ker hoče še skalo.
Toda skala sem jaz
in v njenih globinah
je dom moje moči.*

KAC STANISLAV

Dnevnik koroškega Slovenca

Koroška; danes (XX. stoletje)

Danes	o
so	krščanski
razbojniki	ljubezni
,	in
z	govoril
rjavimi	je
srajcami	tudi
,	da
zopet	lahko
korakali	(mi, ki že stoletja tu živimo)
po	pustimo
naših	(svojo) zemljo
ranah	in
!!!	gremo
Danes	!!!
so	Danes
nam	so
hoteli	nas
vzeti	preštevati
BESEDO	,
(iz naših ust)	kot
!!!	bi
toda	otroci
,	preštevati
to	frnikule
jim	...
ni	!!!
uspelo	Danes
,	so
ker	si
je	rjavo-srajčne
beseda	zveri
zrastla	ogledovale
v	svoje
nas	škornje
!!!	;
Danes	kajti
nas	obrabili
je	so
župnik	si
preklinjal	podplate
s	na
prižnice	naši
in	(trdi) koži
govoril	!!!

Sanje II.

Spal sem,

Sanje IV.

Sanjal sem,
da sem pesnik in pisatelj...
in zmanjkalo mi je črnila...

Stopnice spoznanj

I.
Stal sem
na terasi
in gledal
vzhajajoče sonce,
kako je zahajalo...!!!

III.
Črna megla je legla
na belo mesto...
in bele hiše so bile črne...
in rdeči avtomobili so bili črni...
in vse je bilo črno...
Zunaj mesta
pa so zorele jagode,
črne, kot kri...

Werner Berg: Dežniki, lesorez, 1950

IVAN CIMERNAM

PRVA KLASA

I.
Že od ceste sem so cvilile zavore, da je bilo slišati težko potrkavanje kabine ob podležje. Najprej je svetliknilo trokrako znamenje na ohišju novega mercedesa, desettonca, da so kokoši dvignile glave, da je Runo spodvil rep med noge, da je Idici zastala punčka Mina na pol poti k pleničkam, da je petelin Ravsek skočil s svojega hrastovega čoka in kokodaknil, ker je nenadoma izgubil vso pozornost putk. Le buša Stina je obstala s široko razritimi parklji na sredi dvorišča in ni vedela, kam naj grene.

Pred svetlo zeleno pošastjo je začela neznansko opletati z repom, poskočila je sem in tja in groza, črnooka in globoka, je rasla v njej, v zenici, ki je postajala velika kot začudeni črček, ki ga zmedeš med sušenjem otave.

Oče je prihlatal pred vsiljivca in v njegovih kretnjah je bila vsa oblastnost, vsa udvorljiva gostoljubnost, vsa zatajena mladost, nabita v mišice med lopaticami; silila je izpod nabitih hlač z močnimi stegni, vriskala je izpod na zatilje potisnjene klobuka. Tako gre vsakdo, ki čuti tla pod nogami in tak je lahko vsaj na šestintridesetih hektarjih svojega njivastega, travniškega, gozdnatega sveta.

Oni je na mladičju, prvih pomladnih travah zavil, da so zasekali brazde plašči Michelin, da je planila med sozvočje poldremavega dvorišča PUNCK ROCK glasba iz japonskega tranzistorja, da je vse to hrupno železje, vsa ta hrumeča zapadnjaška uglednost, ki se ustavlja v črnem, tam, po velikih mestih, pred marmornatimi hišami, koder prebivajo same najboljše glave, da je vse to veličastje dalo tako pomemben pečat našemu dnevu. Najprej je skotrikal svoje zajetno telo iz kabine mladuškast, že rdečelično plešast možakar kakšnih petinpetdesetih let. Neko nesorazmerje med prožnim gibanjem in stokilsko obremenjenostjo mi je siknilo v pogled. Potem se je zamajal sem, k nam, ki smo stali tam, malce začudeni, malce ne več čisto svoji; kar zadrega nas je

Werner Berg: Kmet, žrebe II, lesorez, 1934

JUR JURIČAN

Muskontar Nac

kot otožen privid
iz minulih dni
blodiš
razcapan in sam
po dolgih cestah koroških
še beraški zvok
tvojih orglic
ne pozna več poti
poprosiš za stotko
nakar odtavaš
in sonce gre s teboj

drgnila za goltance; s konji vozimo, z belgijsko pasmo, res-par je lep, traktorja pa še ni pri hiši, in tak čas je, da prihajajo fantje domov iz Švablandije pa Švedskega, iz tujine pač — take svetle živali pa zlepa ne vidiš.

Med privatnimi avtoprevozniki je to prva klasa. Tudi državni sektor rad poseže po njih, le da so carinske dajatve take, da človeka scvrkne že ob misli, da bi na svoje nebo obesil trokrako mercedesovo zvezdo, ki se spremeni v utrinek šele po 300.000 prevoženih kilometrih.

"Blaž, naj me strela, to je Blaž! Dobro si je ogledal smreke, ko sva za diplomatsko delegacijo preganjala medvede, jelene pa divje svinje..." je zamomljal v brado oče in že je molel razpokane, žuljave dlani lesnemu prekupčevalcu.

Blaž je razpotegnil obraz v nasmeh, ki je razodeval neko robato vzvišenost, skoraj že nadutost...

"Še kmetuješ, še?!" je lopnil očeta po plečih, ga objel in se usmeril k vratom, ki so vodile v klet. Tam sta se odločila za vrsto pijače, no, odločil je Blaž, oče so samo pokazali, kje je boljša kapljica, v katerem kotu stoji.

Potem se zasmije traminec, Blaž mu dolije kanček rizlinga, pa malce ljutomerčana še poskusi vmes. Tako zlatasto se zasmije popoldan, da že vidimo, kako nalaga vseh deset kubikov rezanega lesa na tistega lepota tam zunaj, na katerega je zdaj skočil petelin Ravsek in ga kraljevsko prerašča po številu podanic in po čudoviti paleti barv, ki jo nosi na poprjsju.

Svoje brdavsaste pesti porine prišlek med čaše, da žvenkne, plenkne in se zlato zamajejo vse te goricevinske svetnice, in tudi v naše žile prikipi malce njegovega kramarskega denar-bлаго-denar duha.

"Prva klasa ima svoje stroge zakonitosti! Število grč na kvadratni meter zmanjšuje vrednost lesa. Humus ali ilovica, kraški ali nižinski tereni, vrste rudninskih snovi v zemlji, vitaminski sestav snovi, iz katerih črpajo, vse to je podlaga za trdnost in kvaliteto stopnjo lesa," pravi Blaž tja prek omizja vsem nam; pa nam je tako, kot da sedimo pred učiteljem, ki nam razkazuje učene knjige, mi pa mislimo na zrele hruške v torbah, na maslenke, ki so jih mati dali med kemijo in matematiko, da so zadehtele po moštu in se je scedilo sokovje med enačbe in ogljikove hidrate...

"Hja, naš gozd ima vse te... te vaše sestavljine, tudi naplavin je nekaj, včasih je tod tekla reka... kalcij in železo sta se prikotrljala iz sljudovca, to je tisti hrib tam zgoraj..." počasi pribija oče, da se Blaž zdrzne — takšenle samotni kmetovalec, pa se na rudnine spozna; lahko da je povedal kaj narobe, napak pa bi bilo, da bi ga jaz, ki sem imel iz kemije petko, popravljaj.

Medtem ko možujeta, pridrobencija pred vrata Stina, mukne, pozvoni s kurentovskim zvoncec okrog frizijskega vratu, na čelu ima razpetega orlička, belo liso v taki obliki, možje se nekako zbudijo, preveč spominov in preveč čaš je že bilo.

Blaž gre do svojega mercedesa in sledimo mu. Tam, na ohišju v medeninasti ograjici, sta dva stolpička z elastiko zvezanih stotisočakov in petdesettisočakov. Med njima leži pištola, nanjo je položen Vjesnik, pa vendar kuka ročaj s temačnim bleskom v nas.

Vzame drobno skrinjo in jo odpre. Garnitura svedrčkov lesketne v naše začudene oči. Nato izvleče majhen akumulator in ga spoji z vrtno napravo.

Butnemo na skedenj in pristavimo lestev. Rodovi so tlačili tod, prejšnje poletje sem zmetal v enem samem popoldnevu devet voz; zasulo jih je, moje odmetovalce, in po razgretem čelu so mi polzele srage, najdragocenejše, ki jih lahko prispeva možki, kadar kipi v zanosu sil in ga mlade presušene trave bičajjo pod nosnicami, da butne pod večer v žanjico, ki si jo izbere, ves jelen, ki smuka najsočnejšo deteljico.

Z očetom privlečeva iz vsakega kubika po eno desko. V poltemi pristrešja potrkavava; naj dobi najboljši, naj si ogleda ponos gozda!

Blaž spodaj razstavi svojo čarobno skrinjico. Iz posebnega predala privleče dve steklenički in kane na gladko kovinsko ploščico po nekaj kapljic. Nato zavrti v les, izvleče navrtino in jo posuje po tistih razlitih kapljicah. Les potemni, v krhlje se zvije, zgubi svojo mahagonijasto barvo.

Blaž jemlje desko za desko, jih polaga drugo ob drugi in nanje stresa vzorce.

Oče zdrsi navzdol po krmi, da mehek plaz spolzi za njim in z neprikritim ponosom reče: "No, bo kupčija, ali ne bo?!"

Blaž se zmrdne, na široko se zareži in pravi: "Tole je pa že vaš praded božal. Tale je stara enajst let, ta kubik devet, tale trinajst, poleg tega pa je kvaliteta močno padla. Jaz iščem samo prvo klaso, PRR-RVO!" pribije.

Molče zaneseva vzorce nazaj na tramove, ki so z verigami mogočno pripeti za nadstrešje. Nekam mrk postaja, kot aprilski sneg je skopnelo veselje nad starim prijateljstvom. Sajaste sence ga spreletavajo in mene obide strah. Takšen je bil, ko je nekoč izpraznil gostilno, ker ni mogel v miru večerjati; neki sezonce so rogovilili, da sam sebe ni več slišal...

Blaž pa, kot da bi ga poznal. Svoj vrtni strojček bliskovito pospravi, srkne preostanek rizlinga in že se vzpne na svojega lepota, vključi japonski transistor in kopja tuje glasbe prebadajo pokrajino s kovinskimi konicami.

Oče zatava nekam za kozolec in se zgubi v sadovnjaku. Mi se zapodimo po kalužnice k potoku, mati zavijejo k Stini.

Šele pod večer ga zagledamo, očeta: "Prijaviti bi ga moral, hudiča prekupčevalskega! Svoje ljudi ima na cesti, pa ga nihče ne vpraša, za koga vozi in koliko. Točno ob določeni uri ima svoje ljudi na križiščih pa tri hiše ima, cigan. Mene, mene pa že ne bo! Ta les je zlata vreden, in nihče mi ga ne bo zavračal z nekimi svedrčki... Ti huudič ti, goljufivi..."

Trave pa se niso zalizale do poletja. Po prvem nalivu so v žlebovih, ki jih je naredil desettonski mercedes, čofotale mlade račke.

KNJIŽNICA "KSAVERJA MEŠKA" SLOVENJ GRADEC

KNJIŽNE NOVOSTI OD 1. januarja
do 15. maja 1979

V tezah za nov zakon o knjižničarstvu, ki je bil sprejet kot osnutek 9. aprila letos v republiški skupščini, je zapisano:

"Knjižničarstvo je ena najbolj vsestranskih trajnih, prilagodljivih, komunikativnih in cenjenih oblik posredovanja kulturnih dobrin, torej izrazito sredstvo demokratizacije kulture in sodi zaradi tega med prednostne kulturne dejavnosti v srednjeročnem planu razvoja Slovenije."

Naša knjižnica se kot obč. matična vključuje v sistem javnega splošnoizobraževalnega knjižničarstva Slovenije in spada v IV. skupino knjižnic glede na število prebivalcev občine (do 20.000).

Od nalog, ki so nam naložene, opravljamo le nekatere zaradi prostorske utesnjenosti.

S preselitvijo v nove prostore, bo našim uporabnikom na voljo tudi čitalnica s priložnim knjižnim fondom in periodičnim tiskom. Mladim bralcem bomo omogočili v ločenem oddelku sodobno skupinsko knjižnično in knjižno vzgojo (ure pravljic, vrtec na obisku, razgovori o knjigah in podobno).

O dosedanem delu knjižnice in o njeni odprtosti uporabnikom največ povedo statistični podatki o izposoji knjig na dom in o bralcih, zato posredujemo nekaj podatkov za leto 1978:

Vpisanih bralcev: 2275 (885 odraslih in 1390 mladina)
Obisk: 18.873 (8.514 odras. in 10.359 mladina)
Izposojenih knjig: 29.591 (13.934 odras. in 15.657 mladina)

Vseh knjig je imela knjižnica lansko leto 16.135 izvodov. Od 1. januarja — 15. maja letos smo prejeli 468 novih knjig. Posredujemo naslove:

I. DRUŽBOSLOVJE (politika, gospodarstvo, pravo, javna uprava, izobraž.)

1. ALBREHT, R.: Družbena preobrazba odnosov med delavci v proizvodnih in trgovskih organizacijah. — Lj, 1978. —
2. ALBREHT, R.: Nov korak pri graditvi temeljev socialistične samoupravne družbene ureditve. — Lj, 1976. —
3. AKTUALNE družbenopolitične naloge sindikatov danes. — Lj, 1976. —
4. AKTUALNA družbenopolitične naloge sindikatov danes. — Lj, 1976. —
5. BRATKO, J.: Okrogla miza. — Lj, 1977. —
6. BRITOVŠEK, M.: Delavske gibanje in oblikovanje znanstvenega socializma. — Lj, 1978. —
7. BROZ, J. Tito: Zbrana dela. — 2 knj. — Lj, 1978. —
8. BROZ, J. — TITO: O liku komunista. — Lj, 1979. —
9. CHARRIERE, H.: Metulj. — 2 knj. — Lj, 1978. —
10. DEŽELAK, B.: Marketing v nabavni politiki. —
11. DOLANC, S.: Zveza komunistov Jugoslavije in socialistično samoupravljanje. — Lj, 1975. —
12. FINANČNO poslovanje v sindikatih. — Lj, 1975. —
13. FLORJANČIČ, J.: Delegat v samoupravni praksi. — Lj, 1978. —
14. GRČAR, S.: Organiziranost in delovanje sindikatov. — Lj, 1975. —
15. HUDEJ, F.: Uporaba računalnikov v procesu samoupravnega odločanja. — Lj, 1979. —
16. IVANJKO, Š.: Združeno delo. — Lj, 1977. —
17. JANEŽIČ, V.: Aktualna vprašanja družbene vloge in delovanja ZK. — Lj, 1978. —
18. JEROVŠEK, J.: Učinkovita delovna organizacija. — Mb, 1979. —
19. KAVČIČ, B.: Samoupravljanje v združenem delu. — Lj, 1976. —
20. KAVČIČ, B. — V. Antončič: Samoupravna urejenost in gospodarska uspešnost delovnih organizacij. — Lj, 1978. —
21. KLUBI samoupravljalcev in skupnost klubov samoupravljalcev Slovenije. — Lj, 1979. —
22. KONGRES Zveze sindikatov Slovenije. — 2 dela — Lj, 1979. —
23. KOŠMRLJ, D.: Mednarodni odnosi in zunanja politika Jugoslavije. — Lj, 1978. —
24. KRIVIC, M.: Ustavna ureditev Slovenije in Jugoslavije. — Lj, 1978. —
25. Kronologija revolucionarne dejavnosti Josipa Broza Tita. — V Beogradu, 1978. —
26. KULTURA, revolucija in današnji čas. — Lj, 1979. —
27. KUTOŠ, A.: Zveza komunistov Jugoslavije. — Mb, 1978. —
28. Ljudska obramba in družbena samozaščita — temeljna naloga sindikatov. — Lj, 1976. —
30. MAJER, B.: Smisel in značaj Marxovega pojmovanja materializma. — Lj, 1979. —
30. MARIN, D.: Družbeni sistem informiranja. — Ljubljana, 1979. —
31. MORGAN, K. S.: Onkraj pozabe. — Mb, 1978. —
32. MRMAK, J.: Osnove metodike družbenopolitičnega izobraževanja odraslih. — Lj, 1979. —
33. NEDOG, A.: Ljudskofrontno gibanje v Sloveniji. — Lj, 1979. —
35. OSNOVNO izobraževanje odraslih. — Lj, 1978. —
36. OTROCI s specifičnimi učnimi težavami v sodobni družini. — Lj, 1979. —
37. PETRIČ, E. — G. Stanič: Sodobni politični terorizem. — Lj, 1978. —
38. POSVETOVANJE: Kultura, revolucija in današnji čas. — Lj, 1979. —
39. Prispevki za zgodovino delavskega gibanja. — 1975—1976. — št. 1—2. — Ljubljana, 1978. —
40. RAZVIJAMO sposobnosti predšolskega otroka. — Lj, 1977. —
41. RIBARIČ, M.: Delegatski sistem kot sredstvo integracije dela in politike. — Mb, 1979. —
42. RUS, V.: Izvirna marksistična dialektika. — Lj, 1978. —
43. RUPNIK, V.: Zvezno dinamično linearno programiranje. — Mb, 1978. —
44. Samoupravno urejanje dohodkovnih odnosov v združenem delu. — Lj, 1978. —
45. SAMPSON, A.: Barantači z orožjem. — Lj, 1978. —
46. SFILIGOS, G.: Gospodarjenje v združenem delu. — Lj, 1977. —
47. ŠINKOVEC, J.: Samoupravno odločanje. — Lj, 1977. —
48. STATUT Zveze komunistov Jugoslavije. — Lj, 1979. —
49. ŠETINC, F.: Dialektika v razvoju sistema socialističnega samoupravljanja. — Lj, 1978. —
50. ŠETINC, F.: Razdalje se krajšajo. — Mb, 1979. —
51. ŠETINC, F.: Socialistične sile, religija in cerkev. — Lj, 1978. —
52. ŠTUKELJ, P.: Osnove civilne zaščite. — Lj, 1979. —
53. TEHNOLOGIJA in samoupravljanje. — Lj, 1978. —
54. TROHA, Z.: Neuvrščeno danes. — Lj, 1976. —
55. VRESNIK, D.: Obveščanje in komunikacijska tehnika. — Lj, 1979. —
56. ŽOHAR — DURJAVA, T.: Osnove politične ekonomije. — Lj, 1977. —

II. NARAVOSLOVJE

1. BERNOT, F.: Vremenslovje za planince. — Lj, 1978. —
2. BREHM, A. E.: Velika knjiga o živalih. — Lj, 1978. —
3. FIZIKA. — Lj, 1979. —
4. KROMAR, J.: Strupene rastline. — Lj, 1979. —
5. Narava v gorskem svetu. — Lj, 1975. —
6. Nenavadne podobe iz Brehmovega življenja živali. — Lj, 1978. —
7. PEZDIRC, J.: Čudoviti svet iglavcev. — Lj, 1979. —

III. MEDICINA — TEHNIKA

1. LIKAR, M. — J. LOGAR: Medicinska parazitologija. — Lj, 1978. —

2. MRAK, S.: O rokopiših in drugih predlogah za tisk. — Mb —
 3. Tehnička enciklopedija. — knj. 6 G-Ka. — Zagreb, 1979. —
 4. SPOLNA reakcija. — Lj, 1979. —

IV. KMETIJSTVO — GOZDARSTVO — GOSPODINJSTVO

1. GOLOB, J.: Razmnožimo okrasne rastline. — Lj, 1979. —
 2. GÖRES, H. H.: Hišna popravila. — Ljubljana, 1979. —
 3. GUGENHAN, E.: Zelenjava z domačega vrta. — Lj, 1978. —
 4. LOCHER, D.: Sami gradimo počitniško hišico. — Lj, 1978. —
 5. PAWELCZAK, F.: Ureditve podstrešij, kleti in malih stanovanj. — Lj, 1978. —
 6. POKORN, D. — K. Drašler — F. Malešič: Prehrana v gorah. — Lj, 1978. —
 7. WIEGAND, E.: Polaganje keramičnih ploščic. — Ljubljana, 1978. —
 8. VRTNA enciklopedija. — Lj, 1978. —

V. UMETNOST — IGRE — ŠPORT

1. SMUČANJE. — Enciklopedični priručnik. — Lj, 1978. —
 2. ULAGA, D. — S. Urek: Planica. — Lj, 1979. —
 3. SVET umetnosti. — Lj, 1979. —
 4. KELEMEN, B.: Naivno slikarstvo Jugoslavije. — Zg, 1979. —
 5. Van Lysebeth, A.: Učim se joge. — Lj, 1979. —

VI. KNJIŽEVNOST

— LITERARNA TEORIJA

1. DOLINAR, D.: Pozitivizem v literarni vedi. — Lj, 1978. —
 2. GANTAR, K.: Helenizem. — Lj, 1978. —
 3. JANEŽ, S. — M. Ravbar: Pregled slovenske književnosti. — Mb, 1978. —
 4. KOS, J.: Literatura. — Lj, 1978. —
 5. LAVRIN, J.: Panorama ruske literature. — Lj, 1979. —
 6. LUDVIK, D.: Srednjeveške in staronemške verzne oblike. — Lj, 1978. —
 7. OCVRK, A.: Literarna teorija. — Lj, 1978. —
 8. Sodobni slovenski esej. — Lj, 1979. —

— PESMI — DRAMATIKA

1. AVANZO, M.: Marnje. — Mb, 1978. —
 2. BAGRAJNA. — Lj, 1978. —
 3. BLOK. — Lj, 1978. —
 4. ČERNIGOJ, J.: Kruščiči se sejalec. — Maribor, 1978. —
 5. DESTOVNIK, K. — Kajuh: Zbrano delo. — Lj, 1978. —
 6. ELUARD. — Ljubljana, 1978. —
 7. HÖLDERLIN. — Lj, 1978. —
 8. JANUŠ, G.: Pesmi. — Lj, 1978. —
 9. KOŠARA žlovekovega srca. — Mb, 1978. —
 10. LORCA. — Lj, 1978. —
 11. Makarovič, S. — N. Grafenauer — T. Šalamun: Pesmi. — Lj, 1979. —
 12. MEDVED, A.: Vbič. — Maribor, 1978. —
 13. MEMOLJA, A.: Med kaktusi kuham kavo. — Koper, 1979. —
 14. MRAK, I.: Van Goghov Vidov ples. — Mb, 1979. —
 15. MURN, J.: Pesmi. — Ljubljana, 1979. —
 16. TAUFER, V.: Ravnanje žebeljv in druge pesmi. — Lj, 1979. —
 17. UHLIK, R. — B. V. Radičević: Ciganska poezija. — Ljubljana, 1978. —

— PROZA

1. ANDRE, R.: Zapeljivec. — Mb, 1978. —
 2. BASTAS, A. R.: Sin človekov. — V Ljubljani, 1978. —
 3. BARNARD, Ch. — S. Stander: Nezaželeni. — Mb, 1979. —
 4. BEVK, F.: Kaplan Martin Čedermac. — Lj, 1978. —
 5. BOŽIČ, P.: Očeta Vincenca smrt. — Lj, 1979. —
 6. BULATOVIČ, M.: Heroj na Oslu. — Lj, 1979. —
 7. CHRISTIE, A.: Herkulovi podvigi. — Lj, 1978. —
 8. CHRISTIE, A.: Mačka med golobčikami. — Lj, 1978. —
 9. CHRISTIE, A.: Nič ni tako skrito. — Lj, 1978. —
 10. CHRISTIE, A.: Odhod ob 16.50. — Lj, 1978. —
 11. CHRISTIE, A.: Zadnja slika. — Lj, 1978. —
 12. CHRISTIE, A.: Zakaj na Evans? — Lj, 1978. —
 13. ČOSIČ, D.: Korenine. — Lj, 1979. —
 14. DAISNE, J.: Človek, ki se je dajal al na kratko striči. — M. Sobota, 1978. —
 15. DOSTOJEVSKI, F. M.: Gospodarica. — Lj, 1979. —
 16. DREIFUSS, K.: Onstran vesolja. — M. Sobota, 1979. —
 17. DUMAS, A.: Črni tulipan. — Lj, 1978. —
 18. FISCHER, M. L.: Hiša dragoncev. — 2 knjigi. — Koper, 1978. —
 19. GEORGIEVSKI, T.: Rdeči konj. — Lj, 1979. —
 20. GORKI, M.: Mati. — Lj, 1978. —
 21. HALEY, A.: Korenine. — 2 knjigi. — Lj, 1978. —
 22. HELLER, J.: Nekaj se je zgodilo. — 2 knjigi. — Lj, 1978. —
 23. HOLT, V.: Pavji ponos. — M. Sobota, 1978. —
 24. HOWATCH, S.: Cashelmara. — 2 knjigi. — M. Sobota, 1978. —
 25. JAVORŠČEK, J.: Nevarna razmerja. — Mb, 1978. —
 26. JOFFO, J.: Vrečka s frnikolami. — Lj, 1978. —
 27. JONG, E.: Strah pred letenjem. — Mb, 1978. —
 28. KADES, H.: Ljudje v smraku. — Mb, 1978. —
 29. KALEB, V.: Gost. — Lj, 1979. —
 30. KOMAC, D.: Mel. — Mb, 1978. —
 31. KONSALIK, H. G.: Kirurginja. — Ljubljana, 1978. —
 32. KREIGHER, L.: Zbrano delo. — knjiga 3. — Lj, 1978. —
 33. KUNDERA, M.: Življenje je drugje. — Lj, 1979. —
 34. MALAMUD, B.: Pomočnik. — M. Sobota, 1979. —
 35. MAVRIČNA KRILA. — Lj, 1978. —
 36. MENGA, J.: Gverila Kotavali. — M. Sobota, 1978. —
 37. MORCH — TRIER, D.: Otroci zime. — M. Sobota, 1979. —
 38. MORGAN, K. S.: Onkraj pozabe. — Mb, 1978. —
 39. MUNIH — Petrič, J.: Breme in radosti časov. — Lj, 1979. —

40. NESVADA, J.: I arzanova smrt in druge zgodbe. — Lj, 1979. —
 41. OYONO, F.: Življenje hišnega služabnika. — Lj, 1979. —
 42. ONETTI, J. C.: Ladjedelnica. — M. Sobota, 1978. —
 43. ONOLOGEM, Y.: Dolžnost nasilja. — M. Sobota, 1978. —
 44. PARETTI, S.: Čarodejna ladja. — M. Sobota, 1978. —
 45. PREMČAND, D.: Arena. — 2 dela. — M. Sobota, 1978. —
 46. PREŽIHOV Voranc: Samorastniki. — Lj, 1978. —
 47. RAES, H.: Zapisani usodi. — M. Sobota, 1979. —
 48. REBULA, A.: Senčni ples. — Lj, 1979. —
 49. REY, P.: Operacija OUT. — 2 dela. — M. Sobota, 1978. —
 50. RENEK, M.: Las Vegas Strip. — Mb, 1978. —
 51. RIBEIRO, A.: Ko volkovi tulijo. — M. Sobota, 1978. —
 52. SEGAL, E.: Oliverjeva zgodba. — Mb, 1978. —
 53. SIVEC, I.: Sonce vzhaja počasi. — Lj, 1979. —
 54. STRAŽIŠAR, M.: Ciganka. — Lj, 1979. —
 55. TOLSTOJ, L. N.: Ana Karenina. — 2 knjigi. — Lj, 1978. —
 56. TAVČAR, I.: Izza kongresa. — Lj, 1979. —
 57. Van der Meersch, M.: Telo in duša. — 2 knjigi. — Koper, 1979. —
 58. VAŠTE, I.: Vražje dekle. — Lj, 1979. —
 59. WALTARI, N.: Temni angle. — Mb, 1978. —
 60. West, M.: Salamander. — Lj, 1979. —
 61. Wiseman, T.: Dan pred sončnim vzhodom. — M. Sobota, 1979. —
 62. WOLKERS, J.: Turška slast. — Mb, 1978. —
 63. ZIDAR, P.: Pandorine sence. — Lj, 1979. —

VII. DELA ZA MLADINO

1. Antologija konkretne in vizualne poezije. — Lj, 1978. —
 2. BOVA, B.: Tisočletje. — Ljubljana, 1979. —
 3. Prodajalna svetov: znanstvenofantastične zgodbe. — Lj, 1979. —
 4. VERNE, J.: Ledena sfinga. — V Lj, 1978. —

ZA PIONIRJE

1. CANKAR, Ivan. — Lj, 1978. —
 2. CERKVENIK Angelo. — Lj, 1978. —
 3. ERJAVEC Fran. — Lj, 1978. —
 4. KRANJEC Miško. — Lj, 1978. —
 5. PREUSSLER, O.: Krabat 1. 2. — Lj, 1979. —
 6. SPOMINI na otroštvo. — knj. — Lj, 1978. —
 7. STEKLAČ, V.: Miro Dinamit et comp. — Lj, 1979. —
 8. STRITAR, Josip. — Lj, 1979. —
 9. ZLATAR, P.: Več kot je mogoče. — Lj, 1979. —
 10. ŽUPANČIČ, Oton. — Lj, 1979. —

— ZA CICIBANE

1. ACQAH, S.: Zajec in tri opice. — Lj, 1979. —
 2. BABICA pripoveduje. — Lj, 1979. —
 3. INGOLIČ, A.: Srečanje s povodnim konjem. — Lj, 1978. —
 4. JURCA, B.: Moj oče partizan. — Lj, 1979. —
 5. KOŠUTA, M.: Zaseda za medveda. — Lj, 1979. —
 6. KOVAČ, P.: Stric hladilnik boben sreče in kanarček. — Lj, 1978. —
 7. KOVIČ, K.: Zgodnje zgodbe. — Lj, 1978. —
 8. MLADA Breda. — Lj, 1978. —
 9. RODARI, G.: Pravljičice za igro. — Lj, 1979. —
 10. ROZMAN, S.: Oblaček Pohajaček. — Lj, 1978. —
 11. SUHODOLČAN, L.: Piko Dinozaver. — Lj, 1978. —
 12. VOGELNIK, M.: O deklici, ki je prehitro rasla. — Lj, 1978. —

— LJUDSKE PRAVLJICE — PESMI

1. Korejske ljudske pravljice. — Lj, 1979. —
 2. Mlada Breda. — Lj, 1978. —
 3. Pravljičice Jugoslovanskih narodov. — 3 deli. — Lj, 1978. —

— POLJUDNA DELA ZA MLADINO

1. GLUŠIČ, H.: France Bevk. — Lj, 1978. —
 2. DISNEY, W.: V deželi domišljije. — Zagreb—Beograd, 1977. —
 3. DISNEY, W.: Čudoviti živalski svet. — Zagreb—Beograd, 1977. —
 4. DISNEY, W.: Povesti iz vsega sveta. — Zagreb—Beograd, 1977. —
 5. DISNEY, W.: Zgodbe iz Amerike. — Zagreb—Beograd, 1977. —
 6. KUNAVER, J.: Naš alpski svet. — Lj, 1979. —
 7. MEDVEŠČEK, V.: Mi in morje. — Lj, 1978. —
 8. MENAŠE, L.: Znameniti ljudje na znamkah. — Lj, 1978. —
 9. OČEPEK, D.: Rudarstvo, rudniki in rudarji. — Lj, 1978. —
 10. ULČAR, M.: Male skrivnosti SLO in družbene samozaščite. — Lj, 1978. —

VIII. GEOGRAFIJA — BIOGRAFIJE — ZGODOVINA

1. AMBROZIČ, L.: Novljan: Pohod štirinajste. — Lj, 1978. —
 2. ATLAS svijeta: Novi pogled na zemlju. — Zg, 1978. —
 3. BACH, R.: Podarjena krila. — Lj, 1978. —
 4. BERNIK, F.: Simon Jenko. — Lj, 1979. —
 5. BRICKHILL, P.: Sklati zvezde z neba. — Lj, 1978. —
 6. BROWN, A. C.: Velike obmane drugog svjetskog rata. — 4 knjige. — Zg, 1977. —
 7. CLOSTERMAN, P.: Nebo v plamenih. — Lj, 1978. —
 8. DEAKIN, F. W.: Musolinijevih šest dni. — Lj, 1978. —
 9. DOKUMENTI ljudske revolucije. knjiga 5. — Lj, 1978. —
 10. FICKO, P.: Kamniške in Savinske alpe: Planinski vodnik. — 2. izd. — Lj, 1977. —
 11. Kalan, F.: Anton Tomaž Linhart. — Lj, 1979. —
 12. KLINAR, S.: Karavanke: Planinski vodnik. — Lj, 1975. —
 13. KOS, J.: Matija Čop. — Lj, 1979. —
 14. LA MURE, P.: Mona Liza. — Lj, 1979. —
 15. MILANOVIČ, N.: Generali izdaje. — 2 dela. — Beograd, 1977. —

16. Oglejmo si svet: Afrika. — Lj, 1978. —
 17. PETEK, J. — S. Skrabar: Štirinajsto divizijo. — 4. izd. — Lj, 1979. —
 18. SANDS, F.: Charlie in Oona. — Maribor, 1978. —
 19. STRUGAR, V.: Jugoslavija 1941—1945. — Lj, 1978. —
 20. VANDENBERG, Ph.: Ramzes Veliki. — Lj, 1978. —
 21. ZAKLADI Slovenije. — Lj, 1979. —

Slovenj Gradec, 10. maja 1979.

SGP
"KOROŠKI ZIDARJI"
TOZD GRADITELJ
 Slovenj Gradec

Izvajamo solidno in po konkurenčnih cenah:

visoke in nizke gradnje vključno z rekonstrukcijami in adaptacijami, vodovodne in toplovodne izolacije, kleparska dela, ključavničarska dela, montaža prezračevalnih in klimatskih naprav, keramičarska, pečarska in mizarska dela in vse vrste del na talnih oblogah in podih

Enako opravljamo:

gradbeno strojne storitve in javni prevoz, prodajamo izdelke iz betona in umetnega kamna in gradbeni material

Vsem investitorjem in kupcem se priporoča kolektiv!

TOVARNA USNJA
SLOVENJ GRADEC
TOZD UTEKS
TOZD NTU

PROIZVAJA:

- vse vrste podplatnega in tehničnega usnja
- okvirce za modno obutev
- vse vrste PVC trakov
- montažne podplate za modno obutev
- latexirani kokos in kosi blazine za pohištveno industrijo
- gumirano žimo za avtomobilsko in pohištveno industrijo
- PU sedeže in naslone za avtomobilsko industrijo

S svojimi proizvodi se priporočamo kupcem doma in v tujini.

TOVARNA MERIL

Slovenj Gradec, p. o.
 62380 Slovenj Gradec
 Francetova 16
 Jugoslavija
 telefon: (062) 84-231; telex: 33238
 p. p: 71, žiro račun 51840-601-13544 SDK Slovenj Gradec
 železniška postaja Dravograd

Tovarna meril je bila ustanovljena leta 1904
 Dolgoletne izkušnje so prav gotovo zadosten porok za vrhunsko kvaliteto vseh naših izdelkov.
 Naš proizvodni in prodajni program obsega proizvodnjo oziroma prodajo lesenih, plastičnih ter kovinskih meril in izdelkov ter lesne galanterije.
 Osnovne grupe izdelkov, ki jih ponujamo cenjenim kupcem, pa so: šolski pribor, galanterija, merila ter električni izdelki.

MIHA MOHOR

MENTORSTVO V OSNOVNOŠOLSLEM LITERARNEM KROŽKU

V sodobni osnovni šoli skoraj vsak slavist prej ali slej začne razmišljati, kako naj organizira ali novinarski krožek, jezikovni ali literarni dopolnilni ter dodatni pouk. Pri nekaterih učencih ugotavlja, kako jim vseh pomanjkljivosti v znanju ne more odpraviti pri rednih urah pouka, ker je za to premalo časa, ker ga predpisana snov sili naprej, ker zaradi enega učenca ne more zanemariti drugih itd. Včasih učitelj spozna, kako mu s tradicionalnimi metodami in v okviru petinštiridesetih minut pouka kljub vsem prizadevanjem nečesa ni uspelo naučiti tako, kot bi bilo potrebno, in išče nove možnosti pouka v dodatnih dejavnostih. Mnogi učenci so pri pouku iz različnih vzrokov pasivni in učitelj išče nove poti, kako bi tem mladim ljudem jezik in književnost približal. Domače spise drugih že kaže kali nadarjenost za umetniško oblikovanje besede in to slavista kar sili, da bi mlademu literatu postal usmerjevalec, po drugi strani pa opaža, kako je ustno izražanje vedno bolj izrinjeno iz naše šole in hoče svojim učencem nuditi zanimivo obliko govornih vaj.

Kako torej oblikovati tak literarni ali novinarski krožek, da bo del osnovnošolskega pouka in da bo za otroke privlačen?

Preprostejša in zanimiva oblika dela posebno z mlajšimi je, da mentor skozi igro spodbuja otroke k spontani jezikovni ustvarjalnosti. Otroci pišejo pesmice, zapisujejo doživljanje in razmišljanja, skratka: v svojem pisanju izražajo čustvovanja in doživljanja sveta. V govornih nastopih recitirajo, pripovedujejo in tudi igrajo dramatizirane pravljice ali improvizirajo prizorčke. Učitelj čim manj posega v njihove izdelke in je le nekakšen koordinator dela.

Take literarne igrice so otrokom všeč, ni jih sram javno nastopati in v igri se počasi bogatijo besedni zaklad. Rezultati njihove igre so lahko nadvse zanimivi za odrasle bralce. To potrjujejo številni podatki srbske knjižice Olovka piše srcem, ki je zbirka spontanosti otroških verzov ali strani in kotic, ki jih uredništva naših časopisov prepuščajo mladim.

Tak krožek pa lahko postane tudi problematičen, kajti osnovnošolski literarni krožek naj bi učencu tudi nudil možnost, kako preseči svoje jezikovno znanje in spoznanja o svetu in s tem doseči novo kvaliteto stopnje. Pretirano navdušenje nad "naivno literaturo" je bolj stvar odraslih, ki na otrokov izdelek gledajo s perspektive odraslega, od otrokovega življenja in doživljajskega sveta odmaknjena sveta. Okornost izraza, slovnične napake in napačne razlage dejstev nam odraslim lahko zvenijo poetično in simpatično, otroku pa bi bilo hudo, ko bi spoznal, da se je neustrezno izrazil in da smo ga odrasli razumeli drugače, kot je želel.

Navdušenje nad neposrednostjo, prisotnostjo in neponarejenostjo otroškega sveta ne bi smelo zavesti mentorje, da bi z otroki vred ostajal le v zaprtem krogu igre.

Drugi princip pri organizaciji literarnega ali novinarskega krožka na osnovni šoli pa je, da je krožek vključen v učni proces. Člani krožka si širijo literarnozgodovinsko in literarnoteoretično znanje, poglabljajo poznavanje književnosti, ki so jo spoznali pri pouku, berejo književna dela, ki jih ni v učnem načrtu. Svoje pisne izdelke delajo v okviru pouka in iz pouka, učitelj pa jih kot mentor vodi, jim svetuje, jih spodbuja in usmerja. Seznanijo se s posebnostmi vseh funkcijskih vrst jezika, znajo pisati o tistem, kar jih zanima, študirajo poljudnoznanstveno literaturo in poročajo, predavajo ter pišejo eseje.

Seveda mentor tudi pri tako zastavljenem literarnem krožku lahko zaide. Če nima posluha za mlade, lahko povzroči, da se začne učenčeva individualnost izgubljati v slepo oponašanje starejših in da producira "mlade stračke". Tak krožek postane dolgočasen in odbijajoč ter vključuje relativno majhno število šolskih otrok, sošolci pa se za njho-

vo delo ne zmenijo dosti. Zato mora mentor paziti, da čim več zamisli pride iz otroških glav, on pa naj jim delo potem usmerja in dograjuje.

Delovni načrt literarnega krožka.

Delovni načrt literarnega krožka napravi mentor že pred začetkom šolskega leta. Mislim pa, da mora biti to bolj skica kot kak podrobni učni načrt, ki bi odredil delo po tednih in mesecih. Vsebuje naj učne in vzgojne smotre ter zamisli in teme, s katerimi bo mentor stopil pred člane krožka. Razmišljati mora, kako bo učence motiviral za delo in mora biti pripravljen, da svoje zamisli opusti ali priredi, če jih otroci ne sprejmejo. Vsiljene naloge ne bodo uspešno rešene; otroci se jih ne lotijo ali pa delajo brez prave volje in površno. Če pa mentor uspešno motivira krožkarje za obravnavo nove teme, ki se je sami zaradi navidezne nezanimivosti ne bi lotili, tako opravi pomembno delo, saj jim odpre vrata v njim nov svet. Najdragocenejša pa je tisto delo, ki se ga člani krožka lotijo na svojo pobudo. Več kot tri četrtine vsega, kar počnejo pri krožku, se porodi v njihovih glavah. Tako mentor sproti prireja in dopolnjuje svoj delovni načrt. Ker so otroške zamisli običajno nedodelane in površne ter bi jih sami težko realizirali, jih opozori, kako bi izbrano snov lahko razširili, poglobili in oblikovali. Napoti jih na pogovor k strokovnjakom ali po nove vire v knjižnici. Nakaže jim nove zorne kote, s katerih naj se lotijo teme, ki jih privlači.

Mentor pomaga oblikovati delovne skupine pri organizaciji predavanj in literarnih ur. Skupaj prebirajo igrice in dramske prizorčke ter se odločajo za realizacijo. Delo praviloma ne poteka v obliki frontalnega pouka. Mentor le izjemoma predava, več se z otroki pogovarja in jim tako poglablja in razširja znanje. Ko se pripravlja za krožek, stopi tudi v šolsko knjižnico, da jih potem laže usmerja v knjižnico in jih usposobi, da se v njej znajdejo, da brez težav poiščejo potrebno literaturo, da pri delu uporabljajo poljudnoznanstvena dela, učbenike, enciklopedije in slovarje.

Kaj početi v literarnem krožku?

Osnovni namen dela z osnovnošolsko mladino v literarnih in novinarskih krožkih je dvigati kulturo pisanega in ustnega izražanja. Učenci naj bi čim bolj obvladali socialne zvrsti jezika od narečja do zbornega jezika in jih uporabljali ustrezno govornemu položaju. Zato polovico ur, ki so namenjene literarnemu krožku, porabimo za govorne vaje, recitacije, dramske prizorčke, predavanja in podobno, drugo polovico ur pa za pisanje, dopisništvo ter izdajanje šolskega glasila.

V današnji osnovni šoli ima učenec vedno manj priložnosti govoriti. Učne snovi je vedno več, učnih ur pa manj, kot jih je bilo pred nekaj leti. Zato se največ preverja s teksti. Učenec le še redkokdaj pripoveduje, pojasnjuje ali razlaga, zato govorni knjižni jezik slabo obvlada.

Ura pravljič, otroških pesmic ter šal je lahko odlična vaja za zborni knjižni jezik in tudi narečja. Učenci višjih razredov osnovne šole nastopajo pred svojimi mlajšimi sošolci in v vrtcih: pripovedujejo pravljice, recitirajo, deklamirajo, pojejo in plešejo, igrajo dramske prizorčke in se z otroki pogovarjajo ter šalijo. Pri vsem tem se učijo tudi osnove gledališke igre, dramaturgije, scenografije ter režije.

Te elemente razvijajo naprej, ko se lotijo literarne ure, srečanja s sodobnim literatom, kake enodejanke ali daljšega gledališkega dela.

V okviru literarnega krožka organiziramo tudi sekcijo, ki pripravlja predavanja. Tu člani krožka kombinirajo pisne izdelke z govornimi nastopi.

Tematika takih predavanj je različna; učenci predavajo o tujih deželah, o problemih ekologije, o slikarstvu, o popularni glasbi, o sodobni umetnosti in

književnosti in še o čem. Na ta predavanja povabijo gosta strokovnjaka in z njim napravijo intervju.

Na področje strokovnega, publicističnega in umetnostnega jezika stopajo člani krožka, ko se združujejo okoli svojega glasila. Mladi novinarji pišejo skrčene obnove, kritike, ocene, poročila, reportaže, intervjuje, pisma in dnevnike. K mentorju prihajajo po napotke in po kritičnem razgovoru z njim izdelke popravljajo in dopolnjujejo. Podobno je tudi z literarnim ustvarjanjem: s pesnjenjem, pisanjem črtic, povestic, pravljič in drugim spisjem. Krožkarji in drugi učenci v svojem glasilu lahko poročajo o uspehih pionirske organizacije ali športnega društva, o nastopih dramske sekcije ali o srečanju pionirjev dopisnikov, o izposoji šolske knjižnice ali o tekmovanju za bralno značko, o zanimivostih iz krajevne skupnosti ipd. V poročilih informirajo sošolce in starše o svojem delu.

Skrčena obnova zgodbe pri starejših članih krožka prerašča v kritiko ali oceno knjige. V glasilu lahko objavimo kritiko gledališke ali filmske predstave, ki smo si jo skupaj ogledali. V dnevniku otrok piše svojo lastno zgodovino. Pod datum si zapisuje zanimiva doživetja, razmišljanja in občutja. Posebno zanimivi so dnevniki s potovanj, saj so ponavadi boljši od potopisov, ki jih otroci pišejo po spominu. Potopisi se zaradi preobilice vtisov v mladih glavah šablonizirajo in spreminjajo v neurejeno kopico površnih spominov.

Zelo zanimiva oblika spisa je intervju. Ko se otrok pogovarja z znanim pisateljem, glasbenikom, igralcem, slikarjem ali politikom, se mu meglena in papirnata slika poglablja v pristen odnos do človeka in njegovega dela. Pri prepisovanju z magnetofonskega traku se otrok spopade s problemom pogovorne in knjižnega jezika in spozna, da je struktura govornih stavkov drugačna od pisanih. Ko govorni jezik zapisuje, ne sme popravljati tipičnega intervjuvančevega načina izražanja.

Člani krožka ljudem, ki so jim zanimivi, radi pišejo pisma. Ko prejmejo odgovor, svoje in prejeto pismo natisnejo v glasilu ali pa o dopisovanju poročajo "po svojih besedah".

Posamezniki ali skupine se lahko odločijo tudi za esej ali razpravo. Pri raziskovanju si učenci pomagajo s poljudnoznanstvenimi knjigami in enciklopedijami ter se pogovarjajo s strokovnjaki. Mladi prevajalci slovenijo tuja literarna dela, reportaže, eseje, uganke, itd. Tako lahko gledajo na slovenski jezik s perspektive struktur tujega jezika, zavedo se avtonomnosti slovenščine in se kasneje laže rešijo nekontroliranega vdora tujih jezikovnih elementov. Prevajanje pesmi je prodiranje v poetiko in literarno teorijo, za otroke zdomcev pa je prevajanje učenje snov slovenskega jezika. Prevajalci se soočajo s kulturo drugih narodov in se navajajo uporabljati strokovno literaturo v drugih jezikih.

Z gornjim seznamom vrste spisa niso izčrpane; v glasilu lahko objavljamo še dramatizacije pravljič, uganke, rebuse, križanke, šale in še kaj.

Kako naj mentor ocenjuje svoje delo v literarnem krožku?

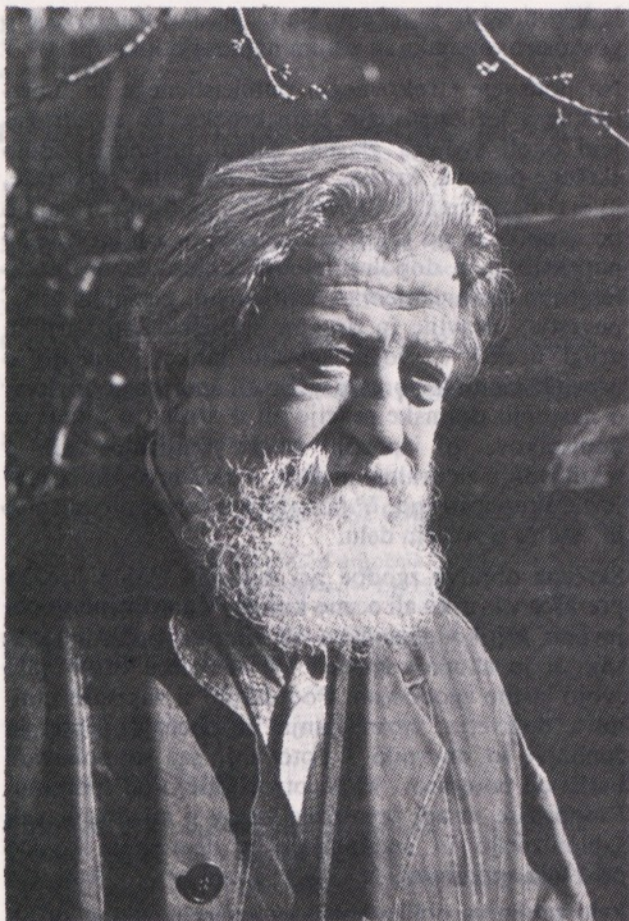
Ali naj ga ocenjujemo z novinarskih, umetnostnih ali kakšnih drugih stališč? Prav gotovo mora biti otroški nastop na odru čim bliže tistega, kar imenujemo gledališka predstava in pesem v glasilu mora biti vsaj nekje tam, kjer se začne poezija. Mislim pa, da se mora uspešnost vseh aktivnosti v okviru literarnega krožka meriti predvsem s pedagoškimi merili. Z delom smo lahko zadovoljni, če so smotri, ki smo jih zastavili na začetku, realizirani, če so si učenci pridobili nova znanja, če je naše delo usposobljalo mlade za samoizobraževanje in jih vodilo v zbranejšo, študijoznejšo uporabljanje virov in literaturo ter jih obenem poklicno usmerjalo in tudi če je vse to početje otroke tudi vzgajalo.

ODSEVANJA — časopis za leposlovje in kulturna vprašanja; Izdajajo: Občinska kulturna skupnost in Zveza kulturnih organizacij Slovenj Gradec v sodelovanju z Literarnim klubom Slovenj Gradec. Uredniški svet: Korošec Martina, Vončina Marjana, Fišer Ferdo, Šertel Andrej, Jus Bojan, Krevh Mirko, Tovšak Mirko; Uredniški odbor: Kolar R. Niko (glavni in odgovorni urednik), Makuc Andrej (poezija in dramatika), Turičnik Tone (proza), Stojanovič Risto (esejistika), Verdnik Vladimir, Zmagač Ksenija. Likovni urednik: Pečko Karel, Grafični urednik: Lavrič Mitja, Lektor: Kutnik Marija in Jus Marija, Tajnik uredništva: Stalekar Marjana.

Naslov uredništva: Občinska kulturna skupnost Slovenj Gradec, Pohorska 4, telefon (062) 841 441, 841 151.

Tisk: Tiskarna Velenje; Naklada: 2.000 izvodov; Cena: — celoletna naročnina 40,00 din, — polletna naročnina 20,00 din, — izvod 10,00 din; Oglasi: — 1/4 10.000,00 din, — 1/8 6.000,00 din, — ostalo 2.500,00 din; Izhajanje: 4-krat letno.

BOŽIDAR JAKAC 80-letnik

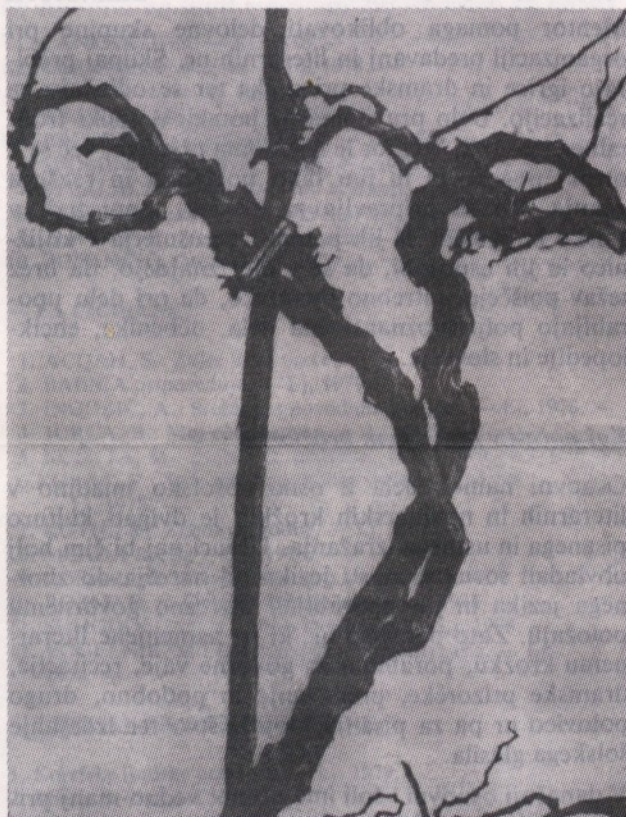
Božidar Jakac je starosta in poet slovenske likovne ustvarjalnosti. Občudujemo njegovo trdno umetniško osebnost vseskozi zvesto lastnemu prepričanju in spoznanju. Življenjska pot, ki si jo je izbral, je posvečen umetnosti. Polno in trajno izpoved visoke umetnostne ravni nam je v obliki likovnih del dela lahko le takšna osebnost. Jakčeva dela so razumljiva in odkritosrčna, tako da ne potrebujejo razlage. Razumemo jih tako dobro kot lepo slovensko pisano besedo. Ta pa je preprosta in ni oplešana z nepotrebnimi priveski, ki nas zavajajo in odvrtaajo od resnične vsebine.

Jakac je bil svetovni popotnik a vseskozi pravi sin svoje domovine. V pastelu oživilja lirično slovensko krajino in nekaj slovenskega vdihne tudi vedutam tojih dežel. Kot portretist ustvarja monumentalne like ljudi in doseže v grafiki najzrelejši izraz, polno sožitje pripovednega in likovnega vtisa. V njegovih delih iz narodnoosvobodilne borbe je podana vsa veličina, trpljenje in zmagoslavje. Tako je umetnik glasnik lastnih prepričanj in odraz časa, v katerem živi.

Ponosni smo lahko, da je ta klen, vsestransko angažiran umetnik, že leta 1966 postal častni občan Slovenj Gradca. Večkrat se nam je predstavil s svojimi umetniškimi deli in s tem obogatil našo dejavnost in tradicijo na področju likovne kulture. Retrospektivna razstava ob njegovi 70-letnici leta 1969 je bila med najpomembnejšimi in najkvalitetnejšimi prikazi likovnih stvaritev v slovenjegraški galeriji. Letos, ob njegovi 80-letnici, pa ima Slovenj Gradec častno nalogo prvi obeležiti njegov visoki življenjski jubilej. Ob tej priliki je Izvršni svet skupščine občine Slovenj Gradec na seji vseh zborov sklenil, da slovenskemu umetniku Božidarju Jakcu, akademskemu slikarju podeli izredno priznanje občinske skupščine Slovenj Gradec.

Božidar Jakac: Poslednje zvezde, 1953

Božidar Jakac: Teranova trta, 1972

Božidar Jakac: Triptihon "Danse macabre":

ZLATAR MILENA

Pomen likovne razstave "Za boljši svet"

Likovna razstava, ki jo tokrat pripravljamo v Slovenj Gradcu, nosi bleščeč in veliko obetajoč naslov Za boljši svet.

Ne smemo pa pričakovati, da bo vsako razstavljeno umetniško delo spregovorilo v smislu krilatice, ki bo idejno vodilo celotne razstave. "Za boljši svet" je ideja umetnosti, ki ljudi združuje, nam olepša vsakdan in nas navaja na kritičnost, samostojnost, nam buri domišljijo, vendar nas obdrži na realnih tleh spoznanja, z voljo do življenja in s plemenito mislijo o človeških vrednotah. Zavemo se, da nismo sami in da nismo le opazovalci neke nore igre. Tudi mi živimo. Ni nam vseeno, kaj se dogaja okoli nas, nismo le neme priče širokega dogajanja, temveč smo pomemben delček celote. To zavest prebudi v nas umetnost. Naenkrat se "prebudimo", v nas se nekaj premakne, sprva le slepo sledimo tistemu sunku, potem pa spregledamo — vidimo in spoznamo. Za vizualnimi deli — za umetninami spoznamo človeka — umetnika, njegovo govorico, njegov odnos do narave, do sočloveka, njegovo radost in žalost, njega samega in podobo drugih, predmetni svet, ki ga obdaja in svet, ki ga sprejme medse — spoznamo sebe. Potem nam je ta človek lahko enak, njegova govorica postane naša govorica. Čeprav nam je svet, ki ga gledamo, lahko tuj, lahko se ob njem zgrozimo in zamislimo. Tu se srečujeta iz oči v oči ustvarjalec in gledalec. Nastopi nemi razgovor. Porajajo se vprašanja in odgovori, ki nam jih daje umetnik preko svojega likovnega izražanja.

Kaj nam bo torej dala nova likovna razstava Za boljši svet? Pred nas bo razgrnila znana in manj znana dogajanja in ustvarjanja na področju vidne umetnosti. Likovna umetnost danes naj ne bi govorila s pomočjo običajnih materialov in z običajnimi sredstvi, temveč je že segla globlje v človekovo zavest in v človekovo vsakdanje okolje. Umetnina naj ne bi bila le lepa slika, kip ali arhitektura, biti mora odsev življenja.

Razstava nam bo nudila vpogled v sodobno oblikovanje v oddelku Psihološki položaj antidesigna, s poudarkom na goli uporabnosti in na oblikovanju, ki ga spremlja vrsta dekorativnih dodatkov, ki podobno kot slika, plastika ali arhitektura vzbujajo pri človeku ugodje ali neugodje. Podobno bi lahko reklo o Prikazu sodobne arhitekture, zajetem v posebno sekcijo, kjer nadvladujeta razum in funkcija ali pa le gola fantazija, ustrezujoča bujni človeški domišljiji in nenehnemu spreminjanju. Likovna umetnost pa ubira tudi druga pota — vstopa v človekovo vsakdanje življenje. To področje bo predstavljeno v oddelku Socializacija umetnosti.

Počasi in vztrajno prodira umetnost v človekovo domovanje, v delovno okolje, živi na mestnih ulicah, v vaških zaselkih, v neokrnjeni naravi, pa tudi v naravi, v katero je bil človek primoran poseči. Umetniki bodo ustvarjali med nami, ustvarjali bodo to, kar bomo čutili tudi mi; lahko bi govorili o obliki kolektivnega čustva. Istočasno pa bo oddelku Pogledi na vitalne etnično, arhetipske intradicionalno vsebino, v sodobni likovni umetnosti prikazal vrednost vseh tistih značilnih prvin malih narodov, ki jih je potrebno v likovni umetnosti ohraniti in pustiti neokrnjene.

Vsi ti oddelki bodo problemsko zasnovani. V gledalcu se bodo porajala številna vprašanja, na katera bo dobil tudi odgovor. Simbioza med tradicionalnimi tokovi v likovni umetnosti, med pripovedno sliko z družbeno političnim poudarkom, novo romantiko, angažiranim plakatom, med arhitekturo, antidesignom in socializacijo umetnosti, bo dala razstavi nov pomen.

Razstava bo tudi uvod v umevanje sodobne likovne umetnosti.